54
Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

ЛАЬТТАРА ВЕНЕРА ЯХАЧА ПЛАНЕТАГА!

☆☆☆ ☆☆☆ ☆☆☆ ☆☆☆

ТАСС-а ХОАМ

Космически аре тахкара программа кхоачашъеш 1960 шера 12 февралe Советски Союзе дикагIа тоаяьча, дуккха лагIаш долча ракетаца орбита тIа яькхай Лаьттан еза-йоккха искусственни спутник.

Цу дийнахь спутника тIара гIеттар планеташта юкъе лела автоматически станци Венера яхача планета траекторе тIа яккха лаьрхIа управляеми космически ракета.

Планеташта юкъе лела автоматически станци Венера яхача планета районе кхоачаргья 1961 шера май бутт юкъе кхаьчачул тIехьагIа.

Из урагIъяхийтара кертера декхараш да планеташта юкъерча новкъа космически объект яккхара методаш миштай хьажар, геттара гаьнара космически станци радиобувзамца мишта лелаю хьажар, маьлха система бокъонца мел йоккха я хьажар, космосе дуккха физически тохкамаш дар.

Планеташта юкъерча станце тIа оттаяьча аппаратура лерттIа болх бу. Планеташта юкъера автоматически станци 643,5 килограмм дозал долаш я.

Лаьттара еча командех 922,8 мегагерца частоте гIолла радиопередачаш ю планеташта юкъерча автоматически станцера.

Планеташта юкъерча автоматически станце шийца хьу СССР-а Паччахьалкхен Герб бола вымпел.

ЛаьррхIа яьча, лоархIамаш деча центрагара хьеж гIетта йодача планеташта юкъерча автоматически станцега.

Хьакхаьчача даннешка диллача лерхIаш хиннаоа гарггарча орбите гIолла лел планеташта юкъера автоматически станци.

1961 шера 12 февралe московски ханах дийнахь 12 сахьат даьлча станци Лаьттан тIара 126 эзари 300 километр гаьна яр малхбоален долгатен 86 градуси 40 минути, къилбаседа широтан 6 градуси 04 минути хулача географически координаташца.

Ка йоалаш Венера яхача планета тIа космически ракета урагIъяхийтаро маьлха система планеташ тIа бода планеташта юкъера хьалхара никъ булл.

№ 14 (2535)
Ера
16
февраль
1961 шу
Мах 2 неп.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО СВЕТ

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

Ка йоалаш Венера яхача планета тIа космически ракета урагIъяхийтаро маьлха система планеташ тIа бода планеташта юкъера хьалхара никъ булл

КХОАЧАШЪЕРГЬЯ ХЬАМСАРЧА ПАРТЕ ЗАДАНЕШ

☆☆☆ ☆☆☆ ☆☆☆ ☆☆☆

Гибридни хьажкIаш дика хьалкхеергья

ХьажкIаша телача пайдах дола дукха къамаьлаш ду цхьаболча наха, цхьабакъда, уж деррига хабараш хьажкIашта пайдана даш. Цу гIулакха цхьа масала доаладергда аз. 1959 шера хьажкIех боккха пайда боал, яхаш дукха къамаьлаш дора цар, цхьабакъда, цу шера из ишта хиланзар.

«ВИР-42» яха хьажкIаш кхеешъ хилар со а Токарев Афанасий а цхьана. Лаьтта тоадара чIоагIа къахьийгар оаха, цхьабакъда, хьувкъам ханнахьа чуэца ханзар тхона. Цхьацца болча тунеяцаша а балха тIера ударашъ а оаха йоакхо во елга а ховш лечкъадир халкъа рузкъа. Цунах кIезига хьувкъам чуийцар боахамо.

Из гIулакх довза а довзаш кхыча тайпара лелабир оаха тхоай болх дIадахача 1960 шера. Кхеаь хьажкIаш дика чуийцар, хIаьта дIа-юха кхуьхьаргIоацаш лорае а даьлар тхо. ХьажкIаш лораеча чIоагIа новкъостал дир Афанасе. ХIара бийсанна наб ца еш ха дир цо паччахьалкхен рузкъа дIа ца кхахьийтара. Уж масалаш аз доаладу хьажкIаш мишта лелае еза а зенера гIулакхаш нахата яхетадайтар духьа а. Хабарашца кхоачаш а ца деш балхаца хьахьокха деза хьажкIашта гIулакх мишта де деза.

Соаяка «Буковинка» яхача фуна лаьркIа хьажкIаш хкеешъ хилар со Афанасеца цхьана. ХьажкIаш дика хьувкъийта гIерташ чIоагIа къахьийтар оаха. Цудухьа зехьа довнзар оаха хьийга къа. Тхона тIачIоагIъяьча 120 гектарах хIаране тIара планах 9 центнер мара яккхаца езача 23,4 центнер гибридни хьажкIаш яьхар оаха. Духхьала оаха хьийгача къих 312 эзар сома пайда кхаьчар боахама, цул совгIа тха участкера доакъарийна лаьрхIа а хьажкIаш чуийцар.

Фу дир оаха хьажкIаш дика кхеяра, аьнна хеталургда. Цу хаттара жоп лургда аз. ХьажкIаш дIае лаьрхIа лаьтта гурахьа аьха дар. ХIаьта бIаьсти культиваци йир, тIаккха трактора тIехьа 7 метр йIаьха йола релье а йийза лаьттанца галаш хургйоацаш а из шаьра хургдолаш а планировка йир. Цу гIулакхо торо хилийтар лаьтта геттара шаьра хилийта. Из берригa болх баь баьнначул тIехьагIа макха баькхар оаха.

Дика тоайир «СКГ-6» яха сеялка а. Ялат дIаде дезача аппаратий хIара секце регулировка дика йора цо, дика тоаяьяр узлоуловителаш а. Сеялка ишта тоаяр бахьан долаш цIаккха а из ца талхаш болх бе а квадраташ нийса хилийта а йиш хилар.

Ялат хьатIадаьлча культиваци е доаделар тхо. Хьалхара культиваци еча хана культиватораш шорта лелайора оаха зIамига зIыргаш доха ца дайтар духьа а уж лаьттан кIал ца дахийтар духьа а. Массайолча хана хьажкIий кхаш цIена хилийта вIаштIехьдаьлар урагIен пхорагIен кхозза-кхозза культиваци оаха ярах.

Нов. Ц. Мурадовай хьалхленца совхоза болхлоша канаш тедар бахьан долаш торо хилар хьажкIаш IахарцаютащхьалкхеЕ.

Барпи цхьоагIон йолаш 20-ча августе денз хьажкIаш чуэца доаделар тхо. Уж чуэцача чIоагIа новкъостал дир тхона Ермоловскерча гIишлош ераша, школай дешархоша, интеллигенце. Цар новкъосталца лоацача хана а ца йойташ а хьажкIаш чуийца даьлар тхо.

ДIахо йодача хана хьажкIаш дикагIа хьувкъийтара къаьстта терко тIайохийтилга дийцад СССП ЦК январски Пленуме. Цига оттаяь решенеш кхоачашъяра укх шера дикка шерду хьажкIаш дIае еза кхаш, цунца тIакхет механизатораша бе беза болх а.

Укх шера ялатийна лаьрхIа 130 гектара тIа хий ца дехкача лаьтташка хьажкIаш кхеЕ тIадиллад сона. Цудухьа дика тоаяьча трактораца, Афанасеца цхьана кхашка моттигера удобрени фраккухьаш да тхо. Массехк бIаь тонн удобрени йиллай механизатора Сидельникова, аз а лерхI сай кхашка 500 тонн удобрени йилла. ХIаьта лаьттанца тIоадал соцаргйолаш март бетта макха баккха а шозза культиваци е а лерхI аз. ТIаккха долалургда тхо ялат дIаде. Дика цийчъяьй оаха хьажкIаш дIаюв сеялка. Оаха лаьрхIад 70 сантиметр дIоахал а иззал шорал а долаш нийса квадраташ хилийта.

Сеяльщика Токарев Афанасе соца болх бу массах шу даьннад. Гибридни хьажкIаш дика хьувкъийтара опыт йолаш ва из.

Юрта боахаме тешшаме къахьегаро боккха пайда лу механизаторашта. ДIадахача 1960 шера юкъера лаьрхIача цхьан бетта 1200 сом ахча йIдаьд аз. ХIаьта гибридни хьажкIий хьувкъам дика хилар бахьан долаш биъ бетта долча алапе маьха ахчан совгIат а деннад сона.

ССКП XXII съезда сийна укх шера хий ца тохача кхашкара хIара гектара тIара ялатийна лаьрхIа 40 центнер хьажкIаш яха социалистически дехкар тIаийцад азеи сеяльщика Токарев Афанасеи. Из дехкар кхоачашдара низ кхо ца беш кхаьхьегаргда оаха.

В. ЛЫСЕНКО,
Грозненски района «Ермоловский» коа тIара оалхазараш леладеча совхоза тракторист-хьажкIаш лелаярхо.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) сеяльщик А. Токареви трактористхьажкIаш лелаярхо В. Лысенкон.

П. КОВАЛЬНОГОВА сурт.

ЛУМУМБА ВИЙНАРАШ—БЕХКТОКХАМЕ!

☆☆☆ ☆☆☆ ☆☆☆

ПАТРИС ЛУМУМБА ВЕРАХ СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

МОСКВА, 14 февраль. (ТАСС). Конго премьер-министр Лумумба, сената председатель Окито, министр Мполо боабар дунен халкъашта юкъера зулам а да, цунах бизза бехктохкаме колонизатораш а ба, эггара хьалха бельгийски бараш а болаш, яхаш заявлени яьй тахан Советски правительства.

Деррига дуненна а гуш колонизатораша бIехъеш, ногаш тIабетт дунен халкъашта юкъерча ерригача бокъонашта а гIулакхашта а, ООН-а решенеши Устави сий доацача доах, дунен тIарча кортамукъал езача ерригача паччахьалкхений сийлен декхар лерхI Советски правительства. Конгоца доттагIал долча ерригача паччахьалкхенашца цхьана Советски правительство кийча я конголезски халкъа а цун законах йолча правительствана а де йиш мел йола новкъостал деи уж хьаллацеи.

ШОЛЛАГIА. Колонизатораша оттабаь Чомбеи Мобутуи Кхерамзлен Совета решенех Конго дахийтача эскараша Iалаьмате чехка лувца а суде бала а беза. Чомбеи Мобутуи деррига эскаргареи жандармерегареи герз сов чехка хьадакиха деза. Иштта чехка герз хьа а даьхкиха, Конгора арадакиха деза цига дола бельгийски эскари бельгийски ерригa персонали.

КХОАЛАГIА. Цхьан бетта йолча хана Конгора «ООН-а операци» дIаяккха а шийи мехка чура гIулакхаш конголезски халкъо ше къоастадергдолаш цигара деррига кхыча мехкашкара эскараш арадаха а деза.

ДИЬЛАГIА. ООН-а цIн бIех а еш, Конго Республика хьалхле лелаю паччахьалкхен деятелаш боабелга вIаштIехьдаькихар а уж боабеча юкъе даньа лаьцар а хиларах тарра генерални секретараллара дIаваккха веза Даг Хаммаршельд.

Шийи сагIонгахьара Советски правительства цхьаккха хIама а лелаДергдац Хаммаршельдаца, цунах ООН-а гIуланхха тIара саг а лоархIаргвац.

ПХЕЛАГIА. Ховш ма дий, Конго Республика кIалхара якхха новкъостал дар дехаш премьер-министра декхараш кхоачашду Антуан Гизенги керте латта законах йола Конго правительство дерригача мехкашка кхайка хилар. Из тайпа новкъостал дар кортамукъал езача ерригача паччахьалкхений сийлен декхар лерхI Советски правительства. Конгоца доттагIал долча ерригача паччахьалкхенашца цхьана Советски правительство кийча я конголезски халкъа а цун законах йолча правительствана а де йиш мел йола новкъостал деи уж хьаллацеи.

ХЬ-Б. МУТАЛИЕВ.

ВИЦЛУРГВАЦ ЛУМУМБА

Массане йоах цIераш — Конго, Лумумба!..
Цар балех, дIабаржаш, мукъален сийг хилба!

Ца езаш качъелла гIайгIа я халкъага,
Яьржай из дунен тIа, деррига адамга.

Цу гIайгIо бошабаь вай бIарг ма белхалба,
Вай гоамал совъювлаш, цох сийрда из бувлба!

Бельгийций «къахетам» Кавказа ма бовзий.
Уж кхаьчаб Африке, уж бажа гIерт Азе.

Кавказе цхьан хана цIий Iийдаь из бIехал
Лоатто гIерт Африке Iоажала из шелал.

Меттахьа техар цар из довза шоай дохьаж,
Хьийгаьча дешашта из Iаьржа бIил дахьаш.

Бельгера цIиймергаш дайнача эхьанца
Шоай оалал гIерт дIаьхде ахчанца-бохчанца.

Цхьабакъда, вай замо вицвергвац Лумумба.
Цун хIара цIе тIадам малх хулаш тIабувлба!

Антуан Гизенгегеи Лумумбай сесагагеи Н. С. Хрущева яхьийта телеграмма

МОСКВА, 14 февраль. (ТАСС). СССР Министрий Совета Председателе Н. С. Хрущева февраль бетта 14-ча дийнахь Конго Республика премьер-министра болх беш волча Антуан Гизенгега конголезски халкъа къаман турпал Патрис Лумумбеи цун новкъостий Жозеф Окитои Морис Мполои тийшача балхаца къиза боабарах юдам беш телеграмма яхьийтай.

Н. С. Хрущева цу телеграмма тIа Антуан Гизенгуна пешам лу «зулам хошта наказани яйтараи колонизаторашта духьал Конго патриоташа лоаттабеча нийсхон къовсамах новкъостал даран де йиш мел йола хIама Советски Союзо дергхилара».

СССР Министрий Совета Председателе цу дийнахьа йодам беш телеграмма яхьийтар Конго Республика премьер-министра сесагага — Опанга Полин Лумумбайта. Хьо тийша хила мегаргья, яьду Н. С. Хрущева, Патриса Лумумба дезалца массе хана дог-уйла дола гIо новкъостал деши Советски Союз а цун правительство а хурхиларах.

Шоай эгIазло дIакхайкаю

Вай республикерча массайолча моттигашка — предприятешка, колхозашка, совхозашка чакхъовлаш латт къахьегамхой митингаш. Цига цар чIоагIа новкъа а долаш шоай эгIазло дIакхайкаю Конго премьер-министр Патрис Лумумбен цун новкъостийн боабара бехкебарашка.

Геттара дукха болхлой, инженерно-технически болхлой вIашагIкхийттабар Грозненрча электромеханически завода клубе. Къамаьлаш даьча завода болхлоша дега чура хала а хеташ дийцар бельгийски колонизаторашеи цар оттабаьча Конгорча мятежникашеи даь бIеха гIулакх.

— Ерригача советски наха, деррига дунен тIарча машар эшача наха санна оаха а цех, — аьлар цу завода коммунистически къахьегама цIи лелаеча цеха слесара нов. Славицке, — цу бIехача гIулакха бехке бараш бехктохкаме озар.

Митинге къамаьлаш даьча завода слесарий бригадира нов. Яблуниней, заводской комитета председателе нов. Васильевеи дийцар, бельгийски колонизатораш конголезски халкъанна Iазаш тIаоттаде гIерте а конголезски халкъо шийи мехкара колонизатораш лелхаберголга, цо мукъале йоаккхаргйолга, хIана аьлча дунен тIара ерригa машар мел эша нах конголезски халкъо мукъале яьккхача дика хеташ ба.

Патрис Лумумбен цун новкъостийн боабаьраш чIоагIа бехктохкаме озилга дехаш резолюци тIаийцар митинге вIашагIкхийттараша.

* * *

Конго республика премьер-министр Патрис Лумумбен цун новкъостийн боабаьрашка шоай эгIазло дIакхайкайийр цу гIулакха хетаяьча митинге гулбеннача Грозненрча крекинг-завода № 2 йолча цеха болхлошеи инженерно-технически болхлошеи.

ХIанзчул тIехьагIа советски наьха а деррига дунен тIарча машар мел эшача наьха а тешам байнаб шийи лакхарча поете гIолла Конго республике тийшаболх мел лелабераш хьаллоаттабаьча господинах Д. Хаммаршельдах, аьлар № 15-16 йолча установка инженера нов. Гузиева.

— Оаха тхоай эгIазло дIакхайкаю, — аьлар № 13-14 йолча установка воккхагIа волча оператора нов. Шаповалова, — пийшача балхаца Конго республика кулгалхой боабаьрашка. Цу гIулакха эггара хьалха бехке ба Конгора мятежникаш герзаца а кхы мел эшачунца а Iалашбеш хинна бельгийски колонизаторашеи, из бIеха гIулакх ца хилийтара цхьаккха а хIама ца даь, тийшаболх лелабераш хьаллоаттабаь вIашагIкхийттачча Къамий Организаце генерални секретарь Хаммаршельд.

Митинге даьхьа лаьцараша шоаш тIаийцача резолюце тIа белгалдаьккхар Лумумбен цун новкъостийн боабара бехке бараш бехктохкаме оза безилга, хIаьта царга шоай эгIазло дIа а хийкайир.

* * *

Цухха нах вIашагIкхийттабар Грозненрча нефтемаслозавода болхлойн инженерно-технически болхлойн митинге.

Советски халкъ массаза а хиннад бакъдуврашкахьа, колонизаторий Iазапа кIалхара бовла гIертарашкахьа, аьлар митинге къамаьл даьча оператора нов. Руслина, цудухьа ба хIанз ерригa советски нах, дунен тIара ерригa прогрессивни нах бельгийски колонизаторашкеи цар оттабаьча Конгорча мятежникашкеи шоай эгIазло дIакхайкаеш.

Колонизаторашца хетар хургдац Конго республике, йоахар митинге къамаьлаш даьча оператора нов. Мертвишева, инженера-технолога нов. Пекарскаяс.

«Конго республика кулгалхой боабаьраш бехктохкаме оза беза». Из маIан долаш я митинге тIаийца резолюци.

* * *

Цухха студенташ хьехархойн вIашагIкхийттабар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института актовий зале хиннача митинге. Африка сий дола воI Патрис Лумумбеи цун новкъостийн шоашта новкъара тийшача балхаца дIабаха гIерта дукха ха ер бельгийски колонизаторашеи цар оттабаь бандиташ Чоамбеи Мобутуи, аьлар ше къамаьл деш института хьехархочо нов. Дулерайна. Цхьабакъда, конголезски халкъа кортамукъале йохае цар вIаштIехьа-м даргдац.

Конго республика кулгалхой боабаьраш бехктохкаме озар дехаш митинге къамаьл дир студенташ ин. Мякиева, Акулковас, Бордзана, иштта кхыбараша.

Митинге даьхьа лаьцараша тIаийцача резолюце тIа дIадех конголезски халкъа сий дола къонгаш боабаьраш бехктохкаме озилга.

ХIара бежанна дийнахь-бус килограмм дулха тIакхетийтара

Соаяка бIаьсти Урус-Мартановски районе «Красноармейский» совхозо шийи кагий доахан доажаде лоам дутилга хьоахадича, цу доаханца ше вохийтилга дийхар Арсунукаева, совхоза директегара.

Арсунукаевах бригадир вир. Доахан лоам дигара кийчо е болабелар. Лоам цига кийчеча кагийча доаханга хьожаш вар бригадир. Бахьа безар схала никъ бар. Лоалургболий-хьогI? 1,5—2 шу даьнна 205 бежан къоастадир лоам цига. 25 тонн озар цар деррига-неша а.

Май бутт чакхбоаллаш цхи Iуи ши жIалин тIехьа а долаш, наькъа арадаьлар бежа Iул. Цхьаккха а хьовзам боацаш хьалхжьчар тамашне дукха а дика а буц йолча лоамашка. Мах боацаш Iаламо сага хьалуш дакха из деррига беркат!

Сатийна Iе йиш йоацаш болх ба бежа Iуи бар. Лоаман даьгIенаш дика и, цхьабакъда, Iу фелал йолаш ца хуле, хатар эккха. тарлургдола моттигаш дукха нийслу: бIарг тIера боале, бежан аьхка дахар кхерам ба. Цудухьа берригаш вIашагIа а кхийтта бежа Iуй сатийнна Iобувша йиш йолаш ха эгIац царга.

Цхьабакъда, дега чIоагIа тоам хулар доахан денгара-денга дика тоалуш хиларах. Сабелгало йоаллаше а хьалхе а хержача даьгIенга дугар доахан. Дажаш дIадолха доахан делкъийга, хьоглуча аьнна хина тIакхоачаргдолаш нийсдора бригадиро. Укхаза хи йисте лоаттадора уж ди шелдаллаца. Ди шелделча юха а боад боллалца доажадора.

Дуккхача бежа Iуша бийса хьоатташе а духхьала цу гIулакха хьаяьча бежа-карташка лехк доахан. Из ца эшаш даьрхIар Арсунукаева. ДIа-хьа ца а лехкаш, бийса хиннача метте доахан соцадича дикагIа хургда. ТоIаенна а кхоаш долаш а йолча бежа-карташкарчул дукхха а безамегIа я доаханна шоашта яа керда буц йолча моттиге салоIаш. Бийсана Iулацара къаьста бежан дIа а гIоргдац.

Дулха кхоабача еIаьча бугIаел совгIа, 50 шинар дар Iулаца. Iулацара къоастаяь кхоабаш 2 бугIа яр. Ахка дIадалале шовзткъе итте а шинар бугIе хилар. ХIанз, лоамара цIадаьхкачул тIехьагIа, дахка а дехка доахан хургдолаш, ферме дIачуденнад уж.

Ахка дIадоалаш латтар. Юха цIаьхоча наькъа уйлае езар. Цу юкъагIа вIалла довзаргдоацаш тоаденнадар доахан. Лоам баькхача кхаь бетта лоадама хIама ца эшаш шоай хиннар миссел дулх тIакхийттадар доаханна.

КIезиг-кIезига никъ а байташ цIенгахьа лаьллар Iул. Готтигача новкъа кIезиг-дукха а ког гIолбаьлча бIарг ма кхоачча бежан ахка гIоргдолаш цхьа кхераме моттиг я пу новкъа. Ша биллачеи тIоадал эттачеи цхьаккха хIама тIехдоалургдоацаш хала моттиг я из. 50—60 метр мара дIоахал-м даш цу моттига, цхьабакъда, кхычахьа гIолла тIехвала кхы никъ ца хиларах, дукха халонаш ла йийзар.

«Ер моттиг йола мара кхы цхьаькха а бутт баккхийта йиш, яр доаханга лоам», — аьнна эхетар Арсунукаева. Бетта ма дукха дулх тIакхетаргдар доаханна. Бакъда, из хIанз де йиш яц.

ЦIадоаладаьчул тIехьагIа юхаэзача 45 тонн хилар царех. 20 тонн тIакхийттаяр!

Лоамара цIадоаладаьчул тIехьагIа а, дорстадеш долча кагийча доахан группа бригадиралла а хьожаваь болх беш ва Арсунукаев. Кортамукъа доажаду уж. Ше бойя, ерригa уйла тIа а яхийта бе беза болх. Иштта ва Арсунукаев. Бутт баьнначул тIехьагIа эзача гучадаьлар цун Iулацарча хIара бежанна дийнахь-бус 980 грамм дулх тIакхийттилга.

Къилбаседа Кавказа юрта боахама дикагIа болча къахьегамхой совещане балхаца дакъа лоацаш хилар Арсунукаев. Цига цох беттабелар Къилбаседа Кавказера гIорбаьнна бола бежа Iуй, шийи балха хьакъехьа царца дагавийлар. Дийнахь-бус бежанна тIакхийтта дулх даьрхIача Къилбаседа Кавказе эггара кхьалхара моттиг яькхар Арсунукаева. Бакъда, цох сонта воалаш-м вац из.

— Тха лоаман даьгIенашка-м кхы а дукхагIа дулх тIакхетийта йиш я,— йоах цо.— ХIара бежанна дийнахь-бус килограмм дулх тIадеттадалийта чIоагIо яь вода со цIа. Лоамашка Iалаьмате йоккхий торонаш я. Царех бизза пайда эца безилга белгалдаьккхар новкъоста Н. С. Хрущева.

ХIанз февраль бутт ба, цхьабакъда, доахан юха а лоам дигара кIанзе а уйла еш ва Арсунукаев. Ростовера цIавеначул тIехьагIа шийи новкъосташца, специалисташца дагавийнна из.

Укх шера 400 кагий бежан лоам дига а, царех хIаранена дийнахь-бус цхьацца килограмм дулха тIакхетийта а дош деннад цо.

Планаш дика я Арсунукаева. Цо уж сийленца кхоачашъергхилар шек вала веза даш.

В. ЯНКОВСКИЙ.

Сурта тIа: жа Iу Арсунукаев.

ЦІЕНХАШТТА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ ДІАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА КХОАЧАМБОАЦАРАШЦА!

☆ ☆ ☆

Зерат деча моттигаша я а ю вайна новкъарленаш

Зерате ахар вай юкъарча балха новкъарле еш а е цхьанна сага эшаш доаца а гІулакх да, зерате ух яхаш, ахычахьара нах Ведана районерча Первомайске ахаро вайна зуламаш ду. Вайна юкъе лазараш дІа-юха доаржалу, колхозникаш балхара юкъагІбоах, хьаухача наха гІулакх де гІерташ моттигерча бахархоша шоашта зенаш ду.

Зерата моттигашка ахар цхьанна тайпара ца эшаш гІулакх лоархІ аз. ХІанз уж пайдана доаца гІулакхаш дита а дита массане а колхоза балхашка хьаьнала къахьегарца, воай юкъара боахам шербе а кхы а дикагІа дегІабоалабе а беза вай.

Цу дерригане уйла ярца, со раьза ва зерате ахар соцадара де эшар де а уж моттигаш дІакъовла а.

ТУШАЛАЕВ Саид-Іалви,
XX-ча партсъезда цІерах йолча колхоза колхозник.

ДІАЯККХА ЕЗА ІАЬРЖА МОРХ

Шоана тучча тайпара воккха саг ва со, дика Іарби йоазув а хов сона. Аз дукха болх баьб ислам Іомаде гІерташ. Цудухьа шо тешаде лов сона зераташка ахар цхьанна е тайпара маІан доацаш бахархошта цунах доккха зе доалаш хиларах.

Вайна юкъе хІанз а ба ясламах тешаш бола нах, цхьабакъда уж Іехабеш лелабу шайхаша, моллаша. МоллагІчоа а ха- мегаргдолаш да веннача сага хІама ца эшалга а венначул тІехьагІа щун цхьаккха тайпара низ боацилга а.

Цаккха а цамогаш вола саг зерате вахарах тоавенна моттиг яц. Цхьабакъда, чу зерат деча моттигашка лазараш доаржаду бахархошта юкъе.

Вайна юкъе ба, шоаш моллаш ба яхаш цамогаш болча наха «дарбаш» лепош, аьлча а, жайнаш доахаш нах. Царна шоашта а хац ну жайнаш тІа шоаш фу язлу. Цар уж жайнаш дахар цамогаш вола саг верзавара йоакхоар дац, хІаьта шоашта ахча дакхар да. Царна дика хов цу тІа шоаш фуннагІа язлой а из дош доацар долга. Цхьацца болча дынах тешаш бараша шоаш зерате бахача «шайха» каша тІара лаьтта а дайя из чу а пувсаш наха хий меладу, дарбанна да яхаш. Кхетош да цу гІулакхо цамогаш бараша гІо ца дарал совгІа могаш болчарна а зе деш хилар.

Шайхаш, моллаш, тхьамадаш ба яхача наха цу зерата моттигех пайда эц, Іадата а, шариІата а къаьнара, зулахе гІулакхаш Іалаще гІерташ: пхьа лехар, венначун цица бежан «сагІийна» дер, дукха истий кхувлар, маьре яха ха йоада йоІ маьре яхийтар, сесаген мареи регистраци ца яр, маьре яхача кхалсагах уртув дакхар а вай кхалнах-мехкарий деша ца ахийтар а. Адам баьде ме хул цу тоабанна из пайданегІа да уж Іехабе аттагІа хиларца.

Ховш да, зераташка ахаро республика колхозийн совхозийн балхашта йоккхий новкъарленаш еш хилар, хІана аьлча зерате ухаш бола нах общественни балхаш дІа а яхайсе чита ухаш хиларца. Цу гІулакхо балха дисциплина телхаю, балхаш ца деш юкъагІа дут.

Из бахьан долаш Гуна юрта Совета-рча Первомайски юртара зераташ ду моттигаш дІажъайла ца. Іеш. Нохч-ГІалгІай республика лаьттан тІара яхьдола зераташ дІакъовла а, цу моттигашка нах ахар соцаде а деза ха тІа а яхьчай, из гІулакх де а деза.

Воай кхетамцара Іаьржа морх дІаяккха еза вай. Массане а хьинаре дакъа лаца деза вай яхы в сийрдагІа, иразе вахар хьадара.

ХАДЖИМУРАДОВ Болатхан,
Карл Маркса цІерах йолча колхоза колхозник.

Дынах тешараша дешархошта новкъарленаш ю

Кунта-Хьажий наьна зерат ца, хІаьта школа хьалххашка зерата хьаст ба. Цу моттигашка ухаш болча наха зикараш деш а цар ламазаш деш а цу дешархошта. Цкъаза нийслу дешархой урокашкара ара а бувлаш, цу наха тІаухаш моттигаш а. Цул совгІа тагийча дешархоша ламазаш деш а мархаш кхоабаш а моттигаш хиннай, цу зерате ухача наха шоашта хьехамаш дарах.

Цу тайпарча гІулакхаша чІоагІа новкъарленаш ю берашта юкъе кхетама болх дІабахьара, уж коммунистически уйланца хьалхедара. ТІаккха къаьста гуш хул уж «зерата моттигаш» дІакъовла а цу моттигашка нах ахар соцаде а дезаш хилар. Со тийна ва укх собранерча наха массане а уж «зерата моттигаш» дІакъовлара хьакъехьа бола соцам тІаэцаргхиларах.

СУЛТАНОВ Махьма-Шепи,
Гунарча ворхІ шерарча школа директор.

Укхазарча вай школа массехк метр мара гаьна яц «зерата моттигаш»: школа цхьан оагІорахьа Кунта-Хьажа чуІийнав яха цІа да, воах оагІора

Общественни боахам тоабе беза

Айса дунен тІа яьккха ха хьаьнала болх беш яьккхай аз. Вай юртара бахархой а кхиннаб массаз а хьаьнала балхаш деш, общественни балхашка хьинаре дакъа лоацаш.

Укх тІехьарча хана къаьстта а чІоагІа новкъарленаш е йолаяьй укхаза кхычахьара нах «зерата моттигашка» ахаро.

Цу «зерата моттигашка» нах ахар соца а даь, хІаране хьаьнала болх барда воай колхоза общественни боахам тоабе беза вай.

ГУНАЕВ Ахьмад,
Первомайски юртара XX-ча партсъезда цІерах йолча колхоза колхозник.

СЕРДАЛО
2-тІа сагІ. 16 февраль, 1961 шу.

☆ ☆ ☆

Зерат ду моттигаш дІакъовла еза ха тІакхаьчай

ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш гІоз а даьха укх шера хуртйолча ССКП XXII-ча съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, дерригa советски халкъ саннa, хьинаре къахьегаш ба укх деношка Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой. Парте заданеш кхоачашъяра керда торонаш гучаяхар, дІахо юрта боахам сихха дегІабоалабар, республика экономика, культура семилетка кхоалагІча шера кхы а чІоагІа лакхъяр — уж да тахан царна хьалхашка латта а цар кхоачащдеш а дола кертТера декхараш. Ишшта дика кхетаду вай къахьегамхоша хІанз шерра коммунизм хьалъеш советски халкъ доаллача хана, коммунистически кхетамца саг кхевар, дІаяхача зaман кхоачамбоацарашца цІенхаштта къовсам лоаттабар чІоагІа лоархІаме долга.

Цу гІулакхашца, цу уйлашца ювзаенна яр 18-ча январе Ведана районе Гунарча юрта Совета чуйоагІаш йолча юрташкарча бахача наха эІашагІьелла юкъара собрани. Гулбеннараша диццар колхоза производстве бахача наха дакъа мишта лоац, хІаьта цу балха юкъе чІоагІа новкъарленаш еш дола гІулакхаш белгал а даьхар.

— Дика къахьийгад семилетка шоллагІча шера вай колхоза кхахьегамхоша,— аьлар собране къамаьл деш XX-ча партсъезда цІерахча колхоза партийни организаце секретара нов. Альвиева Исраила.—Колхозо шортта ялат чуйцар, дикка кьийбаш дебадир. Цу гІулакхо торо хилийтар сІара трудоденех колхозникашта 3 килограмм ялат дала. Укх шера кхы а чІоагІагІа тоалургда колхозникийн вахара хьал.

Дукха ба колхозе тІанйца декхараш тІехкхоачащдеш, хьинаре кхахьегаш, хьалха латташ бола къахьегамхой. Царех ба доярка Гиниева Исама, Падалаева Лина, аьшкашхьар Решидов Шедид, ишшта кхы а.

Ишшта кхоначар санна кхинаре къахьегаш боккхий нах а дукха ба колхозе. Массанна бовзаш а наха чІоагІа сий деш а ба Гагаев Шика, Тушалаев Сайд-Іалви, Джамалуев Сайд-Іилман, ишшта кхы а. Колхозе цар хьинаре къахьегаш хиларах беза уж наха дукха.

— Цхьабакъда,—йоах докладчико,—колхоза боахам дІахо дегІабоалабара новкъарле еш дукха гІулакхаш нийслу вайна юкъе. 230 саг ва хІанз вай юртарча Совете колхозий балха юкъе дакъа ца лоацаш. Шоай доахь йоккхий бешамаш а йолаш, колхоза лаьтташ тІа шоай доахи а доажадеш, болх ца беш лел Зузуев Меди, Тамалаев Адот, Джанбеков Іабдулманан, Косуев Іамарбек, ишшта кхы а. Из гІулакх дІахо ла мегаргдолаш дац, цІенхаштта къовсам лоаттабе беза цу тайпарча наха.

Геттара чІоагІа колхоза а бахача наха а зе деш дола цхьа гІулакх да укх собране къаьстта дувца дезаш. Вай юрта Совета лаьтташ тІа яда нах «зерате ухаш йола моттигаш». Вай республика районашкара иха а ца Іеш Къанбаседа Кавказа кхыча республикашкара а нах ух цу «зерата моттигашка». Цу гІулакхо чІоагІа новкъарле ю колхоза балхашта, хІаьа аьлча юрта боахама балхаш ютгара сахагІа долча хана нах аха болалу цига.

Цхьаьола ди нийслу 1000 саг воагІаш а. Царна юкъе хул тайп-тайпара лазараш дола нах. Дукха моттигаш нийслу уж чуулача цІагІарча дезала лазараш дІадувлаш. Массанева а дика дагадоагІа 1959 шера вай юрташка «зерате» ухаш нах бахьан долаш хинна лазар. Моттигерча а республикерча а лораша дика къахьегар бахьан долаш дІадаьккхад из. Цул совгІа, хьабаьккача наха гІулакх де деза яхаш вай колхозникаш шоай балхашта тІерабувл. Массане а кхетадеш да уж гІулакхаш чІоагІа зене долга. Цудухьа вай декхарийла да, дика уйла а яь уж гІулакхаш юкъера дІадоахаргдолаш болх вІаштІехьбаккха: «зерате» ухаш бола нах совцабе а «зерата моттигаш» дІакъовла а еза.

Цу гІулакхе чІоагІа раьза а болаш къаьмаьлаш дир собране гулбеннача боккхийча а кагийча а наха.

Гуна юрта Совета лаьттан тІара „зерат ду моттигаш" дІакъовлара хьакъехьа

Ведана района Гуна юрта Совета чуйоагІача юрташкарча: Месадерча, Марзой-Мехкарча, Гунарча, Первомайскерча бахархой юкъарча собране

СОЦАМ

Колхозни производстве бахархоша балха тІа данъа лацара хьакъехьа нов. Альвиева яьча докладага ла а дийгІа, Гуна юрта Советерча бахархоша белгалдоаних, бахархоша колхозни производстве данъа лацар дІадахача шераца нийсдича дикка лаххденна хилар, хІаьта а цхьаццаболча колхозникаша а ишшта біарччача дезало а общественни пайданерча балха юкъе данъа ца лоацаш моттигаш я. Гуна юрта Совете дІадахача шера лоххера а 230 саго даха дезаш хинна трудоденош даьхадац. Гуна юрта Совета лаьттан тІа «зерат ду моттигаш» хилар а, цига дукхача боараме дынах тешаш бола нах ахаро а йоккхий новкъарленаш ю колхоза балхашта. Юртбоахама балхаш эггара сихденнача хана республикерча районашкара а, ишшта Кьилбаседа Кавказа кхыйолча республикашкара а Ведана районе зерате уха нах цхьан дийнахь 1.000 сагага кхаччалца а хул. Цу гІулакхаша духьаленаш ю XX-ча партсъезда цІерах йолча колхоза кхахьегамхой хьинар алсамданихара. Цул совгІа, 1957—1959 шерашка даьржа хинна лазараш зерате ухача нахагара даьнна а дар.

Из дерригa а колхоза балхашта зенеи зуламеи хилар гуш да. 1960-ча шера колхозо производственни план кхоачашъяьяьц. Масса а тайпа дІадийнача ялатех цхьаькха а тайпа хила деззача бесса хьийкъа кхедьдац. ХІара гектара тІара хьажкІаш планах 16 центнер йолча 4 центнер мара чуийцаяц, кІа — планах 13,6 центнер чузца дезача 11,8 центнер мара чуийцадац.

Колхозе дукхха а доахан дайнад, хІара 100 Іатта тІехьа 42 Іасилги, хІара 100 жийна тІехьа 21 Іаьхари мара кхебаьбац.

Лакхе дийцачох хетта Гуна юрта Советерча бахархой юкъарча собране СОЦАМ БУ:

Оаха, Гуна юрта Советерча бахархоша дех Ведана районе Первомайскера «зерат ду моттигаш» дІакъовлар а цу зерате ахар дизза дІадакихара бокъонца эшаш дола гІулакх дар а.

Бахархой собране юрта Советеи колхоза правленеи уйла тІайохийт дердайнараща, общественни пайданерча балха юкъе данъа ца лоацарашца къиза нъовсам лоаттабара. Юртбоахама Устав нийса кхоачащдара дердайнараштеи общественни пайданерча балха юкъе данъа ца лоацараштеи колхозникашта доагІаш дола новкъостал ца де. Нагахьа санна эшаш хуле, колхозникийн собране баьча соцамах, наьха хьацарах баха гІертараш шоай дезалца цхьан колхоза лаьттан тІара дІабахийта.

Ведана районе Первомайски юртарча бахархой культурни хьашташ кхоачащдарца къахьегамхой депутатий Ведана райсовета исполкомагара Первомайске клуб е а радио йилла а деха.

Собране гІойленагІа долаш ноархІ Гуна юрта Совета а «XX-ча партсъезда» колхоза правлене а центр Первомайскех яр.

Ер соцам тІаийцаб собране данъа лоацаш хиннараш массава раьза а волаш.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯР КЕРТТЕРА ДЕКХАР ДА

Къахьегама овсарле лакхъяра даьхъе ворхІ шера план пхе шера кхоачашъяра шерра социалистически яхь яьржай вай мехка. Дерригача халкъо кхаллаьдача яхье шоашкара доагІаш дола дакъа лоацаш ба вай республика промышленностера болхлой а.

Нохч-ГІалгІай АССР промышленносте 4—5 процентн гІишлош хьалъеча 2—3 процентн лаккхлу къахьегама овсарле шерра-шера. Масала, 1959-ча шерарчул 6 процент лаккхъелар къахьегама овсарле 1960-ча шера. Цо торо хилийтар семилетка хьалкарча шера хийцачул 12 процент дукхагІа промышленни продукци арахеца.

ХІанз, чуийнна коммунистически общество хьалъеш вай доахкача хана, кердача, дукхагІа пайдане йолча формашка боал къахьегама овсарле лакхъяра лоаттабу къовсам: ерригача торонех бизза пайда а эцаш, лаккача ядийни боарамах лоаттабу из къовсам. Цу хьал тІа къаьстта боккха лоархІам болаш ба коммунистически къахьегам — толашагІа йола техника юкъе а озаш, лаккха овсарле йола къахьегам. Вай республике коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цІи яккхара къовсам лоаттабеш я 803 бригада, 10 предприяти. 91 бригада, смена, цех хІанзале а из цІи яьккха я.

Коммунистически къахьегамо йоккха торо еннай вай республикерча дукхача болхлошта, дикагІа йолча предприятешта къахьегама овсарле сихха лакхъе, дукха езача Даьхенна миллионаш сомаш ахча кходе. Масала, 1960-ча шера ерригача промышленносте къахьегама овсарле 1959-ча шерарчул, 6 процент лаккхъеннаяле, цу юкъагІа мехкаьлтта доаккхача промышленносте 30 процент, химически промышленносте —15 процент, гІишлой материалаш еча промышленносте — 15 процент лакхъеннай из. ДІадахача шера 40 эзар сом ахча кходи № 6 йолча СМУ нов. Спичак керте латтача коммунистически къахьегама бригада.

Къахьегама овсарле лакхъяра хоадам беш долча гІулакхех цхьа гІулакх да технически прогресс сихъелга, производственни процессашта дукхагІа механизации автоматизации елга, рационализаторашцарен изобретателашцарен болх тоабелга. Алпха цхьан Грознерча промышленни предприятийн транспортеи коллективаша 1960-ча шера 11715 рационализаторски предложени еннай, царех 7645 предложени балха юкъе а йихьай. Уж предложенеш бахьан до лаш 21 миллион сом ахча кхоьаьц.

ХІанз вайна хьалхашка латта декхар да болхлойн предприятийн дикагІа йола опыт, ерригача болхлоша а предприятеша а цох шоай балха пайда эцартболаш, мамотта дукхагІа наха дІайовзийтилга.

Продукци хьаярга шийна дІабода къахьегам а мах а дикагІа болча болхлоша, хьалха латтача коллективаша миссел мара ца бохийтилга да керттера декхар.

Продукца дукхагІа арахецара, советски халкъа хьал-торо тоаяра керттера никъ из хиларг дага а кхоабаш, къахьегама овсарле лакхъяра ерригача торонех пайда эцар—из да хІанз хІара предприяте, хІара коллектива, хІара болхлочун декхар. Цу гІулакха боккха лоархІам болаш да къахьегам нийса вІаштІехьбаккхар, болхлой балха говзали технически кхетамаш лакхдар.

Къахьегама овсарле хаддаяна лакхъелга—из керттера никъ ба вай мехка коммунизм хьалъяра. Цу лоархІамерча гІулакха юкъе хьинаре дакъа лоацаш ба Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой а.

Ш. ДАЦАЕВ,
экономист.

☆ ☆ ☆

Бахархой унахцІено лораергья вай

Вай районерча зерат деча моттигашка нах ухача юрташка лазараш дувлаш моттигаш хул. Зерате ухаш бола нах дукхача хьале бийсаш йоахаш сецаш йолча Шеча-Ведана 1959-ча шера тиф яха лазар дера зерате баьлкача наха. Цу гІулакхо боккха кхерам тІатессар Ведана районерча бахархошта, бакъда медицински болхлой дика оарцагІбовлар бахьан долаш из лазар дІа-юха царжале дІадаккха торо хилар.

Зерате боагІаш болча, дынах тешача наха юкъе а хул цамогар доаллаш, зератерча хьаста кица юхь-кулг дилча шоашта дарба хургда мотташ бола нах. Цунах дарба хилаш, кхы а лазараш дІа-юха дарж, хІана аьлча цу хьаста хий нийшка латт, хІаьта цхьацца лазараш долаш болча наха а ламаз эцаш бараша а цу хи чу юхьмараш а кулгаш а дул, кулгаш чу а Іувтташ.

Первомайскера зерат ду моттигаш дІакъовларо вайна новкъостал дергда цу дерригача лазарех лорадалара.

АРХИПОВА Анна,
эпидстанце лор.

ОВЛАШ ТЕДА ДЕЗА ІАДАТА ГІУЛАКХИЙ

Вай юртара зерат вай юртарча наха даь а е вайна эшаш а дац, цига водаш вайх саг а вац. Бакъда, цу моттигашка ухаш болча, кхыча юрташкарча наха вай колхоза дисциплина телхаеш моттигаш хиннай. ХьатІабаьккача хьаьшашта гІулакх ду яхаш балхах нах юкъагІбувлаш моттигаш а я вайна юкъе. Цу гІулакхаша йоккхий новкъарленаш яьй вай колхоза лаьттанцарча балха планаш а доахангара шура яккхара ялан а дІадахача шера кхоачащъяра. Цу дерригане хьисап а даь уж зерата моттигаш: Кунта-Хьажа чуІийна цІа а, цун наьна зерат а дІакъовла деза вай. Воай колхоза дисциплина чІоагІъе еза вай, колхоза боахам дегІабоалабара воай низ а хьинар а ца кходеш кхахьега деза вай.

ТАСАЕВ Мада,
Первомайски юртарча XX-ча партсъезда цІерах йолча колхоза колхозник.

Со раьза ва

Ший мехкош моастагІашца лаьттача бирсача тІемашка коталонаш а йоахаш, советски халкъа иразе дахар кхеллад вай мехка. Вай дерригa а ду воай берашта дикагІа дола, сийрда вахар Іалащдара, уж коммунистически уйланца хьалкхедара.

Шоашта юхье наха зикараш деш дола, Кунта-Хьажа чуваьхав яха цІенош а, цига ухаш болча наха «пайда эцаш» бола зерата хьаст а вай Первомайскерча школа 10—15 метр мара гаьна бац. Цу моттигашка зерате ухаш болча нахаберий дешара чІоагІа новкъарленаш ю.

Из бахьан долаш кхыбараш санна, со а раьза ва Гуна юрта Совета лаьттан тІара зерат ду моттигаш дІакъовлара.

ХИЗРИЕВ Хьасан,
XX-ча партсъезда цІерах йолча колхоза колхозник.

Ший ханнахьа а нийса а

Зераташ долаш хилар а цига зераташка нах ахар а колхоза балхашта новкъарленаш еш дола, къахьегама дисциплина телхаеш дола гІулакх хилар вайна гуш дола бакъдар да.

Аз къоабалъю зерата моттигаш дІаяхара хьакъехьа йоалаяь предложени. Аз укх собране мелвар тІахьех из предложени массане а хьалладара. Из ший ханнахьа а нийса а гІулакх да.

ИБРАГИМОВ Мусли,
Марзой-Мехкарча лесхоза болхло.

Боккха пайда лу рационализатораша

Укх тІехьарча хана боккха пайда а луш, дукха рационализаторски предложенеш балха юкъеккхьай «Малгобекнефть», «Старогрознефть», «Октябрьнефть», ишшта кхыча нефтепромыслови управленешка. Малгобекски бурув деттача контора II-ча промысла рационализатора-геолога П. Вильцинга еннай пайдане предложени. Рационализатора П. Семиверстова еннача предложенех тІеха бурув деттача скважинашка насоса блок балха юкъейоалаяьй. Нагахьа санна хьалха буровой 10—12 дийнахьа хьаяьяле хІанз 2—3 дийнахьа хьаю. Из бахьан долаш кходаьд 100 эзар сом.

«Старогрознефть» рационализаторий комплексни бригадерча К. Блохина, О. Апостолова, П. Еркина чура яьсса йола панелаш хьалъяра предложени еннай. Из предложени балха юкъейоалаярах дукха металл, гІишлой хьалъю материалаш кхоьаьй, 72 эзар сом кходаьд. ХІаьта рационализатораша А. Фролова, В. Никулочкина, А. Мухина предложени еннай электромагнитни хьисаше яьшкарча хих пар бара. Из предложени балха юкъейоалаярах 180 эзар сом пайда баьннаб.

Семилетка новаторий фонд йиллара «Каучук» яхача Московски завода дІадоладаь дика гІулакх хьал а ладаьца, Нохч-ГІалгІай мехкдаьлтта доаккхачеи газовии промышленноста управлене предприятей рационализаторий коллективаша декхараш тІаийцад рационализаторски предложенеш балха юкъе а кхувлаш, цу фонде 45 миллион сом дилла.

Мехкдаьлтта доаккхача новатораша дош деннад 1961 шера 8 миллион сом кходе.

ССКП XXII съезда сийна тІанйца социалистически декхараш толамца кхоачащдара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьинаре къахьегаш ба Нохч-ГІалгІай мехкдаьлтта доаккхачеи газовии предприятей болхлой.

Р. ТУРЛОВ.

ДегIабоагIа колхоза боахам

Дукха ха яц Курчалоевски района Ленина цIерах йола колхоз вIашагIъелла. Цу хана колхозе доахан, коа тIара оалхазараш, юрта боахама машинаш ящар. Коммунистически партеи Советски правительствай массайолча хана чIоаттIа йоаххо ярах колхоза боахам дикка дегIабенаб.

Колхозе дика болх бергбола кадраш хьалкхеяра болх вIаштIехьбаькхаб колхоза правленеи партийни организацеи. Дика балха опыт Іомайир бригадираша, хьайбаш леладераша. Цудухьа цар торо хилар дIадахача шерашка дика толамаш даха.

Юрта боахама къахьегамхошта хьалтхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча дика болх барца белгалбаьлар звеньевойш Д. Ильясова, Х. Эльтиева, доярка Ж. Тазбаева, полеводически бригада бригадир Ш. Улхаев, ишшта кхьбараш.

ДIадахача шера хьайбай продукташ дIаялара тIаийца хинна социалистически декхараш тIехкхоачашдир колхозо. Масала, шура 152 процент, дулх — 200 процент, фуаш 112 процент дIаденнад цо паччахьалкхенна. Мамогта дукхагIа дулх, шура, фуаш, ишшта кхыйола юрта боахама продукташ дIаялара къовсам лоаттабаьча колхозникаша шурийна а дулха а лаьрхIа доахан, коа тIара оалхазараш дебадаьд. 1959 шерарчул 1960 шера 113 процент дукхагIа дебадаьд доахан, царех 60 процент шурийна лаьрхIа дола доахан а дебадеш.

Шура яккхара дика толамаш даьхад доярка Тазбаева Кокас. ДIадахача шера хIара Іаттагара 3675 килограмм шура яьккхай цо.

Доккхий декхараш тIаийцад укх шера колхоза къахьегамхоша. Паччахьалкхенга дулх дохкара цаIи ахи план кхоачашъе лаьрхIад цар, керттерча даькъе шоаш хьалкхедаьча хьайбаех а еш. Укх шера хIара бIаь Іатта тIехьара 95 Іасилги хIара бIаь устагIана тIехьара 115 Іаьхари кхебе лаьрхIад хьайбаш леладераша. ДIадахача шерарчул укх шера 1,6-зза дукхагIа доахан дебадергда цига. Доахан дукхагIа дебадара нийсса чIоагIа терко тIаяхийта къовсам лоаттабеьрба шерра искусственни осеменени ярца цар продуктивность лаккхагIа хилийтара. Цу гIулакха лаьрхIа колхозе вIашагIъеллай искусственни осеменени еш йола пункт.

ЧIоагIа терко тIаяхийтай моттигера удобрени гулъяра а кхашка дIакхахьара а. ХIанзале хьажкIаши шера доажкха свеклаи дIае лаьрхIача кхашка 1500 тонн удобрени йиллай колхозникаша.

Укх шера хIара гектара тIара 64 центнер ялатийна лаьрхIаи 441 центнер мошача доакъара лаьрхIаи хьажкIаш чуэца яхье баьннаб хIанзале къахьегамхой. Колхозе дикагIа дола лаьтташ хьажкIаш дIае кхоастадаьд. Уж дIае еза деррига лаьтташ гурахьа аьха да. ХIаьта хьажкIаш лелаю 16 звено вIашагIтехай шин-шийна участок а тIачIоагIъяь. Укх шера еррига хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дIае лаьрхIад колхозникаша. Семилетка кхоалагIча шера хьажкIий хьувкъам лакха хилийтара социалистически декхараш тIаийцад хIара звенос. Яхье яьннача звеньевазе Л. Ильясовас укх шера хIара гектара тIара 85 центнер ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэца дош деннад.

Дикача толамашца чакхдаккха лаьрхIад ер шу колхоза доярсаша. ХIара Іаттагара 4000 килограмм шура яккха декхар тIаийцад К. Тазбаевас, хIаьта доярка М. Такалашевас а лаьрхIад укх шера хIара Іаттагара 3700 килограмм шура яккха.

ХIанз шоаш тIаийца сийлен декхараш кхоачашдара низ кхо ца беш къахьегаш ба Ленина цIерахча колхоза къахьегамхой ССКП XXII-ча съезда сийна.

А. ЦИЦИЕВ.

Армене хьалхара моттиг лелаю жа Іу

АРМЯНСКИ ССР. Итт шу хьалха Тунян Мелик кIьнк волаш дика опыт йолаш болча жа Іушца эггара хьалха лоамашка ваха хилар. Цу хана денз дукха безабеннаб цунна хьаькъал, говзал, къонахчул эшаш бола жа Іуна болх.

ХIанз 23 шу даьнна комсомолец М. Тунян Горисски района Хиндзореск яхача юртарча колхозе дикагIа лоархIаш жа Іу а жа Іуй бригадана керте латташ а ва. Хьалхара моттиг лелаеча жа Іуй бригада дика гIулакх ду жена, хан-ханнахьа желашка фо кхетийт, бийсанна жа доажаду, искусственни осеменени ю. Жа дахка долалу ноябреи декабреи бетташка, хIаьта тIадоагIача шера гурахьа керда кхедаьча жена тIера тха ларга доладу цар. Гаьнарча даьгIенашка жа дIадугача хана М. Туняна а цун новкъосташа а миха духьал кхувл. Цу гIулакхо торо хулийт жена тIера тха дикагIа лорадайта.

ДIадахача 1960 шера доккхий толамаш даьхад М. Туняна. ХIара 369 жийна тIехьа 470 Іаьхар кхебаьб, хIаьта хIара устагIанна тIера 5,4 килограмм тха а даьккхад цо.

СГКП ЦК январски Пленуме республикерча юрта боахаме хьалхара моттиг лелаерашта юкъе хиларах Туняна Мелика цIи яьккхар ший докладаца Армене ЦК Компарте хьалхарча секретара Я. Н. Заробяна.

Сурта тIа: Тунян Мелик.

ТАСС фотохроника.

Керда толамаш доах

Шоай торонашка а хьежа доккхий декхараш тIаийцад ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш ураоттадаьча Первомайски районе Орджоникидзе цIерахча колхоза хьайбаш леладераша: 1960 шера ехкачул кхозза дукхагIа шура паччахьалкхенга йохка, дулх — шозза дукхагIа. Нагахьа санна дIадахача шера 250 центнер шура ехкаяле укх шера 800 центнер йохка дош деннад цар.

Шоаш денна дош толамца кхоачашдеш ба Орджоникидзе цIерахча колхоза къахьегамхой. Ди тIехьагIа дукхагIа шура йоаккх доярка. Ишшта, январь бетта шоллагIча декаде яьккачул 35 процент дукхагIа шура яьккхай кхоалагIча декаде, хIаьта февраль бетта хьалхарча декаде январь бетта кхоалагIча декаде яьккачул 37 процент дукхагIа яьккхай.

Белгалдаккха дезаш да цу колхоза доярка шура дукхагIа яккхара чIоагIа къахьегилга. Шоайла яхье а баьнна болх беш ба беррига доярка. Ишшта, Хачуроева Совдат яхье яьннай доярца. Долакова Хьавайца, хIаьта Валиева Ханифа—Хамхоева Лемкайца, ишшта кхьбараш а. Беррига доярка махулла дукхагIа шура яккхара хьинаре къахьегаш ба.

Іаьсашта дика гIулакх ду Оздоева Хамсата. Цхьаккха а Іасилг ца долийташ уж хьалхеде дош деннад цо. Колхозе а районе а дика йовзаш, новкъосташта чIоагIа дукха езаш я Хамсат.

Дика хьеж доаханга Долаков Ахьмад а. ХIара етт дика бовз цунна. Цо доаханна ишшта гIулакх дарах дика тоаденна да уж.

Хьайбашта доакъарийна лаьрхIа хьажкIаш дIаюврйолча лаьтта моттигера удобренеш еккаш ба хIанз хьайбаш леладераш.

В. ЦИЦКИЕВ.

Венгреркa химикашца доттагIал леладу

Грозненски химически завода коллективо бувзам лелабу дукккача предприятей коллективашца. Тайп-тайпарча моттигашкара каст-каста письмош ух химически завода болхлошка.

Ишшта дукха ха йоаццаш письмо кайтад Венгерски Халкъа республикерча Боршодски химически комбинатта химикаша Грозненски химически завода цIерах. Цу комбинатерча социалистически къахьегама бригада коллектива сийлен цIи яккхара шоаш мишта къовсам лоаттабу.

Венгерски новкъосташа письмо тIа дувц шоай балхах, цешарах, салаIарах лаьца.

Венгерча химикаша яхье бех Грозненра химикаш.

Химически завода кагирхоша чIоагIа теркам тIабохийт цу письмона. Дукха ха йоаццаш из дувцаш хиннаб уж. Венгерски Халкъа республика химикаша дайтача письмона жоп дахьийтад Грозненски химикаша.

Письмо тIа яаду цар шоаш Венгерски химикашца яхье бовла раьза болга, коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара шоаш мишта къовсам лоаттабу.

Ю. АНИСИМОВ.

ХIара 100 устагIан тIехьа 230 Іаьхар

Наурски района Ленина цIерахча колхозе дукккача хана денз жа Іу волаш болх беш ва Лазарев Андрей. Ше колхозе болх беча 30 шера итт ззарнел совгIа дитнъа тха доаккха устагIа кхебаьб цо. Укх тIехьарча 15 шера воккхагIа вола жа Іу волаш болх бу Андрей. Іоахарий кхедараи жена тIера тха даккхараи дика толамаш дахарах Ерригсоюзни юрта боахама выставке массехказа вахийта а хиннав Лазарев, хIаьта дуккказа совгIаташ а тийннад цунна.

ХIанз ше леладу жа цхьатарра дахкаргдолаш гIуланх вIаштIехьдаькхад цо. Іана хана а дIахо йодача хана а жа цхьатарра дахкаргдолаш болх вIаштIехьбаккха волавеннав Лазарев дIадахача шера аьхки денз. Масала, хьалха хьадоала ялат хьекхача нхашка доамадаьд жа, август бетта жена тIехьара Іоахарий юхакъоастадаьд, хIаьта 20-ча сентябре жена искусственни осеменени е волавеннав из. Дика чакхбаькхаб опыт йолча жа Іуно жена искусственни осеменени яра болх. Цудухьа, хIанз деррига жа цхьатарра дахка доаденнад.

Из беррига болх бешца а ший низаца 150 тонн гаргга дика йол Іалашъьий цун бригада.

Семилетка кхоалагIча шера план сийленца кхоачашьяра шин шера деррига жа кхозза дахкийта лаьрхIад Лазарева, е хIара бIаь устагIана тIехьа 230 Іаьхар кхебе. Цу гIуланхо хьагойт жа Іуно тIаийца доккхий декхараш сийленца кхоачашдергхилар.

Айса денна дош низ кхо ца беш, хало ца къовсаш кхоачашдергда аз, йоах Лазарева.

А. КОЛПИКОВ,
Наурски района Ленина цIерахча колхоза воккхагIа вола зоотехник.

Доттагіал къахьегамо чIоагIдаьд

ЧIоагIа доттагIал леладу Шелковской района Кирова цIерахча колхоза жа леладеча ферма жа Іушен Шелковской юртбоахама техникума студенташен. Царна юкъе доттагIал долга хов районе мел бахарашта. ЧIоагIа новкъостал даьд студенташа жа леладерашта.

Эггара хьалха Балаев Салман керте латтача жа Іуй бригаде студенташ баьхкача уж бахача цIагIа чIоагIа бIеха а шийла а яр. Цхьабакъда, дукха ха яллехьа тоаделар цигара гIулакх. Жа Іуй цIенош цIендир, корашка занавескаш эхкару корашта кизиг техар, тайп-тайпара керда газеташ журналаш дера деша, радиоприемник тоайр, ишшта кхыйола гIулакхаш дир. Цу пана денз чIоагIделар студенташтен жа Іуштен юкъера доттагIал. Жа Іушта къаьстта дика новкъостал ду студенташа А. Савченкос, Л. Жумпана, Л. Расскладухина, Л. Клименкос, ишшта кхьбараша а.

Укх шера ерригача торонех пайда а эцаш болх тоабе лаьрхIад жа Іуша. ХIара бIаь жийна тIехьа 120 Іаьхар кхебеи, хIара устагIана тIера 5 килограмм тха даккхеи лаьрхIад С. Балаев керте латтача жа Іуй бригада членаша А. Акбулатова, С. Эльжуркаева, Д. Юсупова.

В. ШЕВЧЕНКО.

Укх шера Грознерча № 2 йолча хIамаш тегача фабрика коллективо дика толамаш даьхад. Валови продукци арахецара йола январь бетта план 100,2 процент кхоачашъяй цо. ХIамаш тегача болхлоша дикка лаккъяй къахьегама овсарле. ХIаьта январь бетта йиъи февраль бетта итти керда модель Іомаяй цар.

Болхлой къахьегам аттача боаккхаш керда машин оттаяй хIанз фабрике. Хьалха кхалнаьха кочамаш ерзаеш кхаь болхлочо кулг-кара бе безаш хинна болх хIанз машино дуккха сихагIа а дикагIа а бу.

Массайолча хана сменни нормаш тIехкхоачашъеш хьабоагIа хIамаш тега мастер нов. Григорьева, болхло Г. Мурдаева. ХIара бетта нормаш 114 процент кхоачашъю цар.

Сурта тIа: мастер Григорьева Мурдаевас баьча балхага хьожаш йоалл.

И. ЦЫГАНКОВ,
№ 2 йолча фабрика воккхагIа вола инженер-экономист.

И. ПЛИЕВА сурт.

Кердача низашца къахьег

ЧIоагIа къахьегаш, керддадараш лехаш хьайоагIа Грознерча производственно-товарни контора коллектив.

ССКП XXII-гIа съезд гулъярах ССКП ЦК январски Пленумо яьча решене дегаш гIоз а даьха, производственно-товарни контора еррригача коллективо ший торонашка а хьежа, лаккхара социалистически декхараш тIаийцад. Ишшта, цхьоалагIча цеха инженерно - технически болхлойн гIулаккхерча наьхеи укх деношка собрани йолаш лаьрхIар итт бетта йола план съезд хьаелла ти тIакхоачаш, товарни продукци арахецара шера йола план 20-ча декабре кхоачашъе мазутага дIабода мах 1,2 процент лоьбе, заводашта мехкдаьтта бедал ялара шера йола план 25-ча декабре кхоачашъе, къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, машиннаькъа цистернашка оехкдаьтта чудоттилга 10 процент лакхде, пар, доагIам, электроэнерги, реагенташ кхоеш, рационализаторски предложенеш балха юкъехкхулъаш, къахьегама овсарле лакхъеш семилетка фонде 500 ззар сом дилла, шера 500 ззар сом луш йола 200 рационализаторски предложени балха юкъейоалае; механизацни автоматизаци яра чIоагIа терко тIа а йохийташ, цеха коллективо лаьрхIад 1961 шера укх тайпара мероприятеш е: № 16 йолча установка насоснии холодильнии аппаратура эргаяккха, установка мощность 11 процент лакхъе, № 17 йолча установка пишки насоснии эргаяха, установка мощность 9 процент лакхъе, № 17 йолча установка детидраторашца цIенъечеи ремонт ечеи вентиляци е, № 10 йолча насоснера № 20 йолча нефтепаркага кхаччалца юллаш латта 14 дюймови нефтепровод йилла йисте а яьккха болх бе дIайолаялийта, ишшта кхыдола балхаш де.

Керда декхараш тIаяцаш 2-ча цеха коллективе собране къамаьл дир коммунистически къахьегама цIи яьккхача, кхоалагIча установка оператора И. К. Зосимова.

— Оахош тIаийца декхараш сийленца кхоачашдара тхоай низ а хьинар а ца кходеш къахьегаргда оаха, — аьлар цо. — семилетка кхоалагIча шера коммунистически къахьегама цIи йоаккхарйолаш.

Хьинаре къахьегаш ба из сийлен цIи лелаеча цу участка операторашн. Мозеров, Урядченко, Цветлинский, Каменский. Мехкдаьтта продукташ ца йойтара чIоагIа къовсам лоаттабу цар. Дика болх беш ба участке къахьегаш бола машинисташ Сигарева Ольга, Титова Таисия, Голубничная Зинаида, ишшта кхьбараш а. Ший болх дика бовзаш ва слесарь Цуранов Иван а.

Лаккхара социалистически декхараш тIа а нийца къахьегаш я № 6 йолча цеха коллектив а. Цо дош деннад семилетка кхоалагIча шера 7000 шпала, 2 километр дIоахал дола рельсаш хувца, 3 километр дIоахал долча наька подъемочни ремонт е, 8 переезда капитальни ремонт е, 25 рационализаторски предложени балха юкъейоалае, 104 тонн металлически лом гулъе, Іанга кийчо елга 1-ча ноябре кхоачашде.

В. ОПИЧ,
производственно-товарни контора партбюро секретарь.

Дика болх бу мехкдаьттахоша

Семилетка кхоалагIча шера «Старогроснефть» мехкдаьттахоша дIадоладаь дика гIулаках хьал а лаьца, СОКП XXII-ча съезда сийна социалистически яхье а баьнна къахьегаш ба Октябрьски района мехкдаьттахой. Шоай торонашка а хьежа 1961 шера лахкара социалистически декхараш тIаийцад цар: планал совгIа массехк ззар тонн мехкдаьтта дала, бурув тохара шера йола план 25-ча декабре кхоачашъе, планал совгIа 1000 метр бурув тоха, бурув тохар 4 процент лаккде, мехкдаьтта доаккхача 2 процента бурув тохача 3 процента къахьегама овсарле лакхъе, мехкдаьтта тоннагеи бурув тохара метрагеи дIабода мах 2 процент лохбе.

Шоаш денна дош толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба беррига мехкдаьттахой. Ишшта дика болх беш хиларах мехкдаьтта даккхаран бурув тохарах йола январь бетта план тIехкхоачашъяй цар, планал совгIа 200 тонн доагам а луш. Къаьстта доккхий толамаш даьхад телемеханизированни промыслан Гойт-Корта участкан коллективаша.

Уж толамаш даха йиш хиннай цу коллективага болхлойн инженерно-технически болхлойн массаза а хер дадараш дехаш хиларах, теологотехнически мероприятеш ярах. Укх шера январь бетта скважинашка цу тайпара 20 совгIа мероприяти яьй. Цар торо хилийтар цу скважинашкара дукхка а дукхагIа мехкдаьтта даккха. Цудухьа план тIехкхоачашъе йиш хилар коллективага.

Семилетка кхоалагIча шера шоай производственни заданеш тIехкхоачашъеш, тIаийца декхараш толамца кхоачашдеш къахьегаш ба мехкдаьтта доаккха операторашн. Петренко, коммунистически къахьегама ударник Юсупов, Мартынюк, Хандиев, Магомадов, Шатов, кхьбараш а.

Ишшта дика къахьег даьттан хIалха ремонт еча бригадай болхлоша а. Іай болх беш хала дале а шоай нормаш тIехкхоачашъю цар. Къаьстта доккхий толамаш даьхад мастер нов. Ноговников бригадир волча коммунистически къахьегама бригада коллективо.

Январь бетта план тIехкхоачашъяй № 22 йолча скважина бурув деттача мастер нов. Саломатин бригадир волча бригада а.

ССКП XXII-гIа съезд гулъярах йолча ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш гIоздаьха Октябрьски района мехкдаьттахой керда производственни толамаш доахаш ба съезд кхаеллача денна толамца накъа бахара.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ производственно-технически служба воккхагIа вола инженер.

БIАЬСТАН БАЛХАШТА КИЙЧА ХУРГЬЯ МАШИНАШ

Чуийнна юртбоахама машинашта ремонт еш ба Шалински района «Джалка» яхача совхоза машинно-тракторни мастерскера ремонтникаш. Машинашта ремонт яра балхаш сиддара, паччахьалкхен рузкъа кходара доккха новкъостал ду рационализаторашца. Массахана балха заданеш тIехкхоачашъеш, балха овсарле совйоаккхарйола керда хьисапаш юкъе кхувлаш ба слесарь Межиев Ахьмад, вулканизатор Идарзаев Насруддин, токарь Эльханов Салам.

Машинно-тракторни мастерске заведующи волча Исраилова еннача рационализаторски предложенех Идарзаевеи Межиевеи фиброви плитанз мептел кийтьяьча алюминеви плитана тохкам бир укх деношка. Фиброви плитага 95 сом додаш хиннача цхьаккха хIаманна а дул вогIа йоацача алюминевичунга 40 сом мара додаш.

М. АХМАТХАНОВ.

Колхозийн совхозийн кхашка хадданза моша доакъар хилийта

Вай республика юрта боахам дукккача доакъоех латташ хиларо, къаьст-къаьстача районашка даьлтташ а климат а бе-башха хиларо юрта боахама специалисташкара дIадех колхозийн совхозийн экономика дIахо дегIайоалаяра дешаш нийсеи мотти-гашкарча хьалашка хьежжаи къестаделга.

Хьайбай боахам дегIабоалабелга ледара лелара керттерчарех цхьа бахьан да доакъарий гIулаккх воча хьал тIа хилар.

Нохч-ГIалгIай АССР дукхагIа йолча районашка баьцаш цонашкеи даьгIенашкеи цхьан боарамагIа тIаккхетац. Масала, мартте—3 процент, апреле — 19 процент, мае — 31 процент, июне — 18 процент, июле — 11 процент, августе — 8 процент, сентябре — 6 процент, октябре — 4 процент тIаккхет буц.

Цу тайпара, даьгIенашта дита даьлтташ кхоачам хиллал долча а арахьара баьцаш тоъаш хилац аккхан тIехьарча ах хана. Июль бутт юкъебахачул тIехьагIа хьайбаша луш йола шура а царна тIаккхеташ дола дулх а цIаьхха чухнахьа доал. Аккха декъаденначул тIехьагIарча хана моша доакъар таьнна ца тоъаш кул вай республике.

Моша доакъар доацаш йола ханаш къаьстта дукха кул йокъал утташ йолча вай Тиркал дехьарча районашка. Аккхан хана цига лоадама хIама ца дусаш еррига баьцаш йокъалийя дIайоал, дукхагIа йола баьцаш хьокх, хIаьта хьекхачул тIехьагIа йокъал баьхан долаш, тов хьатIаялац.

Аккхан хана цу районашка хьайбашта кхоачам хиллал даа хIама хиларац, доахана шура сихха кIезигъю, дулх тIакхетац, жена тха кIезига тIадоал.

Из бахьан долаш дукха продукци тIерайоал колхозаштеи совхозаштеи.

Апрель бетта денз, вешта аьлча, доахан даьгIенашка дажа арадаьлча денз, июль бутт хьаотталца шура тIаетталу, хIаьта июль бетта буц йокъалу, цудухьа беттагара-беттага доахана шура йожа а ю.

Хьайбай боахамо луш йола шура алсамъяккхара хIа аьнна бIаьстн хьаяьлча денз гуйра тIехьайода ха кхаччалца моша доакъар хилийта деза хьайбашта. 180—190 ди йIаьхлу Нохч-ГIалгIай республика районашка хьайбаш даьгIенашка доажадеш йола ха. Баьцаш шоаш хьатIаювла даьгIенашн хьайбашта лаьрхIа баьцаш дIайийна моттигашн пайдагIа хургIйолча тайпара вIаштIехьъяьхача, из ха онда дIаяхьа йиш я (215—225 денга дIажхочае).

Цхьан шереи дукккача шерашкареи баьцаш дIа а ювш совъяха йиш я хьайбашта моша доакъар хулийташ йола даьгIенаш. Баьцаш шоаш хьатIаювлача даьгIенех а ишшта наха шоаш хьаеча даьгIенех а цхьан-цхьан наьна эцаш хилча гуйра тIехьа яккхалца хьайбаш мошача доакъарийца Іалашде торо хул.

Вай мехкарча дукккача колхозашкеи совхозашкеи дикагIа болча къахьегамхоша баькккача земах а, хIаьта ишшта Іилма-тохкама учрежденеша даьча балхаша а бакъдаь хьахьекхад хьайбай боахамаша луш йолча продукцеи 70 процент хьайбаш даьгIенашка дажача юкъагIа лулга. Ах шерал дукхагIа ха йоаккх хьайбаша арахьарча даьгIенашка дажаш. Из ха юртбоахама хьайбашта эггара дикагIа йола ха я.

Цхьан гектара тIа дIайийна буц хьалкхеярга республикански юртбоахама станце дIабаха мах укх боараме да:

даьлтта кийчдарга 76 соми 50 кепиги;

дIаювш деча балхашка 12 соми 54 кепиги;

фуга 24 сом;

удобренешка 3 соми 60 кепиги;

наха беча балхага додар (шин саг-ди) 16 соми 70 кепиги;

дукъ юзарга додар (диъ говра-ди) 24 сом;

хьакхарга додар 5 соми 40 кепиги;

моша доакъар хьатIаозарга 11 соми 33 кепиги;

деррига а 171 соми 57 кепиги (къаьнарча маьхех).

ДIайийна буц гектара тIара 200 центнер йоалаш хьийкъача цхьан центнерага дIабода мах 86 кепиг хул.

Моша ваагара цхьан килограмма 0,177 доакъара единица хилар теркал дича (хьажкIашца кIезига кIезигагIеи судански баьцада кIезига дукхагIеи хул из) цхьан гектара тIара 3540 доакъара единица йоал. Доакъара цхьа единица яккхарга дIабода мах 5 кепиг гаргга хул.

Цхьа литр шура яккхара 0,5 доакъара единица яллал цола моша доакъар хьоккха деза Іатта, аччанца лаьрхIа аьлча из хул 2,5 кепиг гаргга мах бола доакъар. Хадданза моша доакъар хьувкхаш хилча шурийта ишшта дIабодаш бола мах доадама хIама ца эцаш даьзза чухнахьа боал.

Іана лаьрхIа кийчдаь тIожа доакъар а юхьхьанца денз дехка ца дезаш боахамашка юхедус хьайбаш арахьарча даьгIенашка доажадеш хилча.

Юрта боахамга низ бола техника тIехь-тIехьа дукхагIа хиларца вай колхозашкеи совхозашкеи торо я дика ка а йоалаш баьцаш дIае а лелае а, ший ханнахьа уж хьакха, хьайбаш кхоабача моттигашка хьатIаоза.

Аккан хана хьайбаш во кхоабилга цIендаь юкъера дIа а даькхка, арахьа даьгIенашка дажача хана а бIарча ца шера а моашача доакъарийца хьайбаш дизза Іалашде йиш хулийт цу гIулаккхо вай колхозашкеи совхозашкеи.

Моашача доакъарийца кхоабаш хилча атта а дика а тоалу дулха кхоаба хьайбаш. Цул совгIа, даьгIенашка дIаухаш хьайбаша беча наькъах, арахьарча цIенача фех маьхха зIанарех боккха пайда боал хьайбаша дегIдара, цар маьженаш а чура че а чIоагIъялара, буаш бола кхача дикагIа дегIаьга дIабахара, дуача хIаман чам совбаккхара.

ДIайийнача баьцаш тIа арахьа хьайбаш доажадара гIулакх эггара хьалха 1952-ча шера дIадоладир Сунженски района XIX партсъезда цIерахча колхозо.

Фермана юхкерча участке цо дIайийнаяр моша горошек юкъе а увш болча кена 50 гектар, бIаьстн бувш бола мукх 45 гектар, магар — 100 гектар.

БIарччача аккан доахан мошача доакъар тIа доажадар бахьан долаш дукхка тIаккхийтар луш йола шура. Дукккача шерашка шура яккхара план кхоачаш ца еш хиннача колхозо, кхоачашъяь а ца Іеш, тIехкхоачашйир шура яккхара план, юккъера лаьрхIача хIара Іатто луш йола шура 200 килограмм тIаккхийтар.

Цу районера «Путь к коммунизму» яхача колхоза П. П. Полескова бригаде укх боараме дIадийра моша доакъар: кен—60 гектара тIа, магар — 78 гектара тIа, хьажкIаш — 140 гектара тIа.

Юача боарамга дIакхоачаш баьцаш яхача ме кхач, къаьст-къаьстача доакъошта хьайбаш дIатIа а ухийташ доажадора. Хьайбаш ши Іул даь дийкъа а дийкъа доажадора цу дIадийна цхьатIадаьннача доакъар тIа: хьалхарча Іулаца 160 бетта етт бар, шоллагIча Іулаца 120 катий доахан дар. ДIа ца ювш хьатIаяьнна баьцаш йокъаеннача хананца нийсъелар уж дIайийна хIамаш кхача а кхаьча цига хьайбаш доажаде йиш йола ха. Июльн августи бетташка а сентябрь бетта юххе а дIадийна хьатIадаьннача моашача доакъар тIа доажадир хьайбаш. Из бахьан долаш хIара Іатто дийнахь-бус луш йола шура ши литр тIаккхийтар, хIаьта Іулащарча хIара бежанна юккъера лаьрхIача дийнахь-бус 500—700 грамм дулх тIа а детталора.

Шоаш хьатIаювла баьцаш а дIаювш йола дукккача шерашкареи цхьан шерареи баьцаш а йолча шинна а тайпа даьгIенех цхьан-цхьан нийса пайда эцарх дика беркат даьннад Наурски района «Красное знамя» яхачеи Грозненски района 1-ча Мая цIерахчеи колхозашта а республикерча кхы дукккача колхозаштеи совхозаштеи а.

Дукккача шерашкара рожьи, магари, кени, хьажкIашни, хьалхарча шерашка хинна люцернеи, бахчаши, ишшта кхыйола культураши дIа а ювш, хьайбашта хадданза моша доакъар хургдола гIулакх леладаьл дукхача шерашка Горячеисточненски совхозо. Цу доакъара къаьст-къаьстача чIегилгаш тIа дIатIа а дохийташ доахан доажадеш йолча еррригача юкъагIа, вешта аьлча, апрель бетта 10-ча дийнахьа денз ноябрь бетта 15-ча денга кхаччалца цу доакъар тIа доажадеш хиннад 110 бахкаш бола етти 6 беттагара даьнна 1,5 шерага кхаччалца долча кагийча доахах 40 бежани. Ишшта кхабарах детташ долча доахана дикка шура тIатехар. хIаьта кагийча доаханна дулх тIаккхийтар.

Ишшта, чуоцадаь доахан кхоабаш хиннача хана еннначул бетта-бетта 83,1 килограмм шура совгIа телар арахьа даьгIенаш тIа доажадеш цар яьккхача еррригача юкъагIа. Хадданза моашача доакъарийца кхабарах детташ долча доахана боахама луш йола шура 64000 килограмм тIаккхийтар.

Кагийча доахах хIаранена дийнахь-бус 430 граммагара 810 граммага кхаччалца дулх тIадетталуш хиларах 3191 килограмм дулх совдаьннад совхоза.

Хьайбашта хадданза моша доакъар хилийтара даькъе 1959-ча шера Надтеречни района совхозашка хинна гIулаккхаш а дика хьокхам болаш да. Ши-шеГIа буц тIайоалаш йолча даьгIенел совнагIа, цар доакъарийна лаьрхIа, цхьаяраш хьалхеи цхьаяраш тIехьеи а ювш, дIайийнаяр: гурахьа дув рожь, кен, магар, судански буц, хьажкIаш. Цу гIупаккхо «Гвардейский» «Надтеречный» совхозашка торо хилийтар деттача доахана луш йола шура совтъяккха а хьайбаш даьгIенашка 35 ди дукхагIа доажаде а.

Цхьан шерара а дукккача шерашкара а доакъарий культураш, цхьан хана ца ювш, тIехьа-хьалха йоалийташ а, цIена а кхыча культурашца эеш а, уж дIаера гIулакх нийса вIаштIехьдаккхарца Іалашхургда хьайбашта хадданза моша доакъар кулга. Шоаш хьатIаяьннача баьций даьгIенел совнагIа ишшта уж доакъарий культураш дIаеро торо хулийт гуйра тIехьаяккхалца хьайбашта моашша моша а дика а доакъар лоаттаде.

Гуйра тIехьаяхача хана а Іай а хьайбашта дика моша доакъар да ябакхаш, доакъарий харбазаш, свеклаш, силос.

ДIаювча культурай а уж дIаювча хаций а къоастам а беш хьадда схемаца де дезаш гIулакх да массаза а моша доакъар хулийтилга. Моттигашкарча хьалашка хьеж-хьежа хила еза из схема. Цу схемаца хила деза керттерадар да цIаювш йола культураш боахама лелае вIаштIехьдаргдолаш хьайбашта доакъарийна дика йолаш хулийтилга. ДикагIа хьувкъаш, йиача пайдаьгIа йолаш, хьайбаша дика юаш хила еза хIара колхозоа совхозоа доакъарийна лаьрхIа дIаювш йола культураш.

Юкъе юкъ ца йолийташ, даьмаш хилийта деза хьайбашта моша доакъар, хIана аьлча, баькккача земах гучадаьннад кхыметтел цхьан дийнахьа а моша доакъар ца луш етт битача, цо цул тIехьарча массехк дийнахьа шура эшаеш хилар.

Боахам тIа долаш долча хьайбашта мел моша доакъар ашаргда къоастадеча хана из боарам укх гIулакха доархIам а баь оттабе беза: Нохч-ГIалгIай республикерча колхозашкарчеи совхозашкарчеи хьалех баьцаш шоаш хьатIаювлача даьгIенашкара хIара бежанга дийнахь-бус кхоачаргйола буц 20—25 килограмм я, хIаьта 10—12 килограмм шура Іоаяра Іатта эшар 40—50 килограмм моша доакъар да.

Вай Даьхен къахьегамхоша чIоагIа хьаллоац кердадар, дикадар. Юрта боахама хьайбашкара йоала продукташ дукккха алсамйоахаргйола гIулакх из хиларах тарра, хьайбашта хадданза моша доакъар хулийтилга Нохч-ГIалгIай АССР еррригача колхозашеи совхозашеи шерра дIаоладергхилар шек вала ешаш дац.

Х. МАХИТАРОВ.

Доазол дехьара

ЛУМУМБА ВЕР

ПАРИЖ, 13 февраль. (ТАСС). ГайтIане хоам бера телеграфо — бельгийски колонизаторий агенташа вийнав Конго Республика премьер-министр Патрис Лумумба.

Франс Пресс яхача агентства элизабетвильски корреспонденто баьча хоамах, Катангерча марионеточни «правительства» чурча тIулакхий «министра» Мунонгос тахан пресс-конференце хьакхайкадаьд Патрис Лумумбеи оборона министр а кагирхойи спортеи гIулакхий министр а хиннна Морис Мполои, конголезски сената председатель Жозеф Окитои Катангерча цхьан зIамигача юрта боабаьб, аьнна.

Мунонгос йоахар, юрта бахача наха боабаьб уж, цхьабакъда, цу юрта цIи яккха тиганзар. Цо аьлар, Лумумбеи цун ши новкъости кIалвитачоа катангски «правительства» дилла 8 эзар доллар дIалургда цу юрта. Мунонгос яхачох Лумумбан, Мполои, Окитои декъий дейзад Чомбе «правительства» кхаь министра, цул тIехьагIа сихха дIа а дежкад. Уж дIабехка моттиг малагIа я хойтаргдолаш яц, цига «зерата нах ца ахийтар духьа».

Мунонгос эхь ца хетташ аьлар, «Лумумба. валаро цецваккханзар» ше, аьнна. Гучох, конголезски халкъа къаман турпал вера гIулакха ше кхиллаьдеш хиннача цу палача бокъонца гIуччахьа бакъдаь хьахьсихар, Лумумбеи цун новкъостийн «байддаб» аьнна арадаькха хабар Лумумба вийнилга къайладахьар духьа даькха хилар.

Чомбеца, Мобуту — Касавубу клиндаца, бельгийски правительствацеи бельгийски монополешцеи хьалххагIе а дага а баьнна оттаьча планах боабаьб Патрис Лумумбеи, Морис Мполои, Жозеф Окитои. Мале президента Модибо Кейтас дукха ха йоаьдаш ше заявлени еш яьхадар, январь бутт болабеннача юхьхье хьалха хиннача Французски Конго президента Фюльбер Юлус вIашагIтехабар мобутовски «генеральни комиссарий совета» председателни французски сообщества генеральни секретарь Фоккарти. Фоккартага гIолла «Спаакацеи, «Компани женераль дю Конго» делегацецеи, Ротшильдацеи бувзам оттабир Бомбокос», аьлар Модибо Кейтас. Касабланке резолюцеш тIаийцачул тIехьагIа бельгийцашеи дунен халкъашта юкъерча цу компане Конгорча акционерашеи лаьрхIар, конголезски премьер-министр вийна IаваккIарца Лумумбацара гIулакх хоаддаде».

Колонизаторашна оттаьча плано лерхIар , аьлар дIахо Кейта, Брюсселера ахча денна ийцача нах боаберашка шоай цIепа диза эуламаш кхоачашде йиш хилийтар духьа Лумумба шоалагIа водилга вIаштIехьдаккха.

Премьер-министр Патрис Лумумба веро тешал ду, Конгора совле шоашка йитар духьа колонизаторашна ца деш кхьаккха зулам дутаргдоацилга. Цхьабакъда, цар дагалгувцараш кхоачашIургдад. Конголезски халкъ ший кортамукъали лоIами бахьан долаш лоалтабу къовсам мел ца балийтарал совгIа, кхы тIа а чоагIберг6а Патрис Лумумба веро.

Пираташта боаггIа бехк бе!

Доазол дехьарча мехкий кенайоазонои общественностои чIоаггIа харцахьара лоархIаш дувц СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев тIаволча советски самолета французски тIема самолето тийшабалхаца дов дар.

Болгарски газеташа шоай редакционни статьаш тIа эхь кхайкалу тIема форма тIайийхача провокаторашта, бехке барашта къиза таIазар дар дIа а дех. Французски истребителa даьча, чIоаггIа эгIазвутача провокационни гIулакхах «бандиташа даь дов» да йоах «Работническо дело».

ГДР-е арадувлача «Берлинер цейтунг» яхача газето французски летчика даь хIама «пиратски акт» я йоах. Деррига дунен тIара нах эгIазбигаб цу гIулакхо, йоах «Трибуне» яхача Берлинерча воах газето. Іалаьмате воча тайпара дунен халкъашта юкъера бокъо йохаяр д из, йоах цох «Дер морген» (ГДР) яхача газето.

ТАСС

КОНГОРА ХЬАЛ

БЕЛГРАД, 13 февраль. (ТАСС). Конгора чухача тIеххьарча хоамаша тешал ду, закенах йолча конголезски правительствана духьала гуччахьа граждански тIом хьебеш доазол дехьарча колонизаторашна оттабаьраш хилар.

Цу хоамаша яхачох, геттара сихбенна шоай бIу цхьан метте тIаозаш а, Лумумба — Гизенге Іаьдала кIра йолча Киву яхача провинцеи Малхбоалехьарча провинцеи доазонашка дIаухийташ а ба марионеткаш Чомбе, Калонжи, Мобуту.

ЛОНДОН, 13 февраль. (ТАСС). «Балуба яхача племех болча гIайттача наха духьал, конголезски кризис эттача хана денз ца хиннача тайпара чIоаггIа тIема тIагIортам баьб» Катанга «правительства» ужх тIеххьарча деношка, яхаш, Элизабетвилера хоам бу «Дейли телеграф» яхача английски газета корреспондента.

Рейтера агентства тIехан беча хоамах, из тIема тIагIортам беш маэшца герзий кхоачам а болаш, европейски эпсараша команда а луш 2 эзар гаргга катангски салте ва.

Капаккски къизача бIуво беш бола тIагIортам хьаллоацаш самолеташ-корректировщикаши вертолеташи я. Катангерча Іаьдало хьакхайкадьчох, селхан саррахьа Чомбе бIуво балуба яхача племех болча гIайттарашта духьал тIемаш а даь дIалаьцай горнорудни центр Луэну.

Луэну дIалаьцачул тIехьагIа бельгийски колонизаторий хулла Чомбе цох докхьил а деш дIакхайкадир, долчча тайпара аьлча, герз а доацаш болча балуба племецарча гIайттача наха духьал из город йоаккхаш баьча тIем тIа «гIайттарех Іалаьмате дукха нах боабаьб», аьнна. Элизабетвиль хьалха бельгийски тIема база хиннача Каминаца хотташ бола беррига машиннийкъ дIалацар духьа тахан Луэнера къилбаседа оагIорахьа Букалуна тIагIерташ тIемаш деш я Чомбе бандаш, яхаш цхьам бу Элизабетвилера.

Іалаьмате дукха маьрша нах а боабеш лелабу шоай тIагIортам конголезски халкъа тийшаболх баьрий бIуво.

Леопольдвилера Къулбехьен Касаи оагIонгахьа боагIаш ба Мобуту бIу, яхаш а иштта хабараш да. Доллача хIаман хьисап дича, Колонжен Чомбен бандаех дIакхета гIерт из бIу.

МОСКВА. «Нефтеприбор» яхача заводе вIашIехьъяьха йистеьнной йовхал новкъа ца хула «ТРК» яхача марках йола меккдаьттеи гази лахара эша керда приборашш. 200 градус йовхал хилча а болх булуши хIанзалца арахецаш хиннача цу тайпарча приборел дукхха а дикагIа йола уж приборашш хургья меккдаьттаи газеи промыслай эгара кIоаргагIарча скважинашта тохкамаш деш.

Сурта тIа: «ТРК» яха приборашш вIашагI мишта ехкай хьожаш боахк инженераш-конструкторашш Д. Г. Вахвахови (аьрдехьа) Д. И. Жукови.

Б. Трепетова сурт. ТАСС фотохроника.

III-ча республикански смотрага

Дика салоI колхозникашна

Каргалински районна Дубовская яхача станица клубе дукха нах гуллу хIара сайрийна. Царех цхьабараш кружокашка дакъа лоацаш ба, шоллагIбараш агитпункте лекцега ладувгIаш, хIаьта кхоалагIбараш шахматех ловзаш хул.

Дика вIашагIбеллаб клуберча кружокий болх. Художественни самодеятельносте хIанз дакъа лоацаш 135 саг ва. Пхе кружоке дакъа лоац цархоровой, драматически, халхара, вокальни, декламаторни. Хоровой кружоке дакъа лоацаш 70 саг ва. Дика иллеш оал цу хоро. Даьхенах, партех, Нохч-ГалгIайченах дола а терски казакий къаьнара халкъа а иллеш оал цар.

8—10 шера цу хоре дакъа лоацаш колхозникаш ба. Цафех ба Федосеева Надя, Шюкина Лариса. ДIадахача шера вай республикера делегаци Москве яхача хана шоай колхозах лаьца частушкаш оалаш бар уж.

ИттлагIа шу да Дубовской клубе драматически кружока болх бу. ХIанз цига дакъа лоацаш 50 саг ва. Дукха ба станице шоаш хьахинна актераш. Шоай юртарча клуба сцена тIа цар болх бу 6—8 шу да. Царех ба моттигерча юрта Совета секретарь Н. Дикова, хьехархой Д. Ерошенко, П. Левченко, Н. Петрова, колхоза ветеринарни лор И. Коровин, агроном З. Ляпунова. Ужх тIехьарча цхьан шерен ах шерен цу клуба драматически коллективо кийч а яь оттаяьй «Платон кречет», «Ший берий нана», «Возвращение», иштта кхьйола спектаклаш. ХIаьта ужх шера январь бетта колхозникашта оттаяьй «Бережно Аннай безам» яха пьеса. Из пьеса цар оттайир Каргалински районни культура ЦагIа а. Къаьстта дика ловзайир жертIера ролаш колхозерча школа хьехархочо Н. Сурненкоси ветеринарни лора И. Коровинен.

Церригача балхашта кулгалдеш я клуба совет. Цун членаш ба колхозникаш, юрта интеллигенци. Совета членаши клуба заведующи Кочетков Михаьли клубе деча дукхача балхий инициаторашш ба. Сакъердаме сайренаш вIашагIъехк цар клубе. Масала, дIадаьла шу чаждоалаш цу шера даьхача толамех, кхалнахах, ленински комсомола хетаьй сайренаш вIашагIъехкар цар. Цу тайпарча сайренашка дукхА нах хул хьапулбале. Клубе маосаза а болх беш я кинолектори. Балха дикагIа йолча говзалех, Іитма даьхача толамех лаьца дувц цига колхоза специалисташа.

ХIанз цу станицерча клубера художественни самодеятельносте коллективив республикански хьажарга кийчо еш я. Шоай репертуар эргаьлькхай илли оалаташа, декламаторашна, халхабувлараша. Хьажар хулаш дукха сакъердаме хIамаш хьаьхьокхаргда цар.

Хоржамаш хилале ужх хьалхарча деношка самодеятельносте дакъа лоацараш юкъе а болаш агитбригада вIашагIъеллай. Из агитбригада хиннай жа лелаьдеча гаьнарча фермашка. Хоржамех лаьца дийцар цар, цул тIехьагIа концерт а оттадир. Цу тайпара концерташ увтладеш хургба агитбригада членаш колхоза еррига ча хьайбай фермашка.

Сакъердаме вIашагIбеллаб Дубовская яхача юрта клуба болх. Дика дIахьу шоай мукъа ха колхозникаша.

Е. ФАРНИЕВА.

Кагирхой смотрага кийчлуш ба

Дуцха ха йисаяц республикански смотр йолаяла. Дукхача хана денз кийчлуш я Гудермесски района Исти-Су яхача юртара художественни самодеятельносте коллектив цу смотрага. Йоккха программа я самодеятельносте дакъа лоацараша хIанз кийчъер. Масала, яллеш, тайп-тайпара халхараш, стихотворенеш Іомаю цар.

Дика дакъа лоац художественни самодеятельносте совхоза болхлоша Л. Дженаралиева, А. Газгиреева, У. Хаджимурадова, Х. Сулейманова, А. Токаевас, Х. Дениевас, цIен-ванас Р. Бейбатыревас, иштта кхьбараша а. Самодеятельносте тайп-тайпарча кружокашка дакъа лоацаш верригаш а 25 саг ва.

Атта дац дика а тайп-тайпара а репертуар йола программа районни смотрага кийчъе. Пудухьа чIоагIа къахьег самодеятельносте дакъа лоацараша республикански смотрага дукхагIа номераш чакхъяйолаш.

ЧIоагIа новкъостал ду самодеятельносте дакъа лоацараша районни культура Цен дика опыт йолча болхлоша. Цар новкъостал ду иллеш, халхараш Іомаде.

Республикански смотра дикача кийчонца накъа яха лаьрхIад Исти-Су яхача юртарча художественни самодеятельносте коллективо.

С. ИСМАИЛОВ.

Дог гIоздоаккхаш йола искусство

Геттара дика чакхъяьлар ужх деношка Грозне хиннна Къилбаседа-ХIирий республика эрсий драматически театраш, симфонически оркестраш, музыкально-драматически театраш коллективай гастролеш.

— Йоккха талант йолаш, чIоагIа говза артисташ ба вежарий республикера баьхкараш,—йоах Грозне рча зрителаша. Из иштта долаш а да. Дог гIоздоаккх цар концерташа. ХIара спектакль говза оттаяь а, идейни чулоацам кIоарга хьайгойташ а я. Къилбаседа-ХIирий АССР тахана рча искусствага хьежача, кхы а дукхагIа езалу вай Цахье, кхы а чIоагIагIа сий це дог доагIа вай хьамсарча парте, хIана аьлча Октябрьски революци хилалехьа цхьаккха а шоай театр доацаш хиннна ХIирий халкъ хIанз чулоацам социалистически, форма халкъеи йолаш йоаккха культура йолаш да. Из да сийлахь йоккхача ленински къаман политиках хьахиннар. Ужх тIеххьарча шерашка вежарий республике хьалкхийнаб дукхха йоккха талант йолаш бола артисташ. Дукха ха я ХIирий театре ХIирий меттала гIорваьннача английски драматурга В. Шекспира «Отелло» яха цIаккха йицлургйоаца трагеди увттаяь.

Грозне рча зрителаш чIоагIа сатувсаш бар цу спектакглага, хIана аьлча шарна хьалха гора Отелла роль ловзаеш вола гIорваьнна Советски Союз халкъа артист Тхапсаев Владимир.

... Зал йиззза болча зрителаша спектакль йолаяллехьа каст-каста шоайла хаттараш дора, мишта-хьогI Отелло-Тхапсаев, яхаш. Цхьабакъда, аггара хьалха денз сцена тIа Тхапсаев аравоаллашехьа а саг йист хилаш. Массавар а терко пIаяхийта хьеж цунга. ХIара Тхапсаева оалаш долча цешо, хIара цо гойтача сурто бокъонца тешаву зритель.

... Зизаш бе а доахкаш сцена тIа аравоал Отелло. Эггара хьалха йоI езаеннача зIамигача сагах-тара ва гIорваьнна тIемахо; бе доахкача зизаштта шорттита кулг а хьекхаш, тIелгах боаллача пIозара бIара а хьежаш, безаме вела а велаш латт из. Зрителаша вIалла Отелло-Тхапсаев йист а хилалехьа дика кхетаду, мел дукха еза цунна Дездемона.

Кхыча тайпара ва Отелло сенате кхайка венача хана. Турций кемаш Кипр яхача гIайрех летад. ЧIоагIа терко пIаяхийта ладувгI цо Дожа деча къамаьлага. Массанена дика холу хIара дош цо мишта кхетаду. Говза, низ бола тIемахо ва хьалхашка латтар.

Мавро йоI почкъаяьй са яхаш леткъ сенатага Брабанцио. Отелло бехкоккхаме озар цех цо. ТIаккха Отеллас дувц сенатага, шийна мишта езаелар Дездемона. Къаьстта терко тIаяхийта ладувгI зрителаша гIоръяьннача монологага. Къамаьл хIирий меттала дой а, массане дика кхетабу дешай чулоацам. Дега чу ложаш, дика тоаяь хоза оаз я Тхапсаева. Геттара чIоагIа зрителаша тIаэцаш, дега чура аьлар цо «Цунна со аз бала озарах вевзавелар, сона из кайх дог лазарах езаелар», яха дешаш.

Щаккха йицлургйоацаш гойт Тхапсаева эггара хьалха Ягос Дездемона дог-цIена яц, яхаш, Отелло тешаву сцена. Лом санна кхоссалу из бокъонца уж дешаш кхетадича. Адамий дикагIа йола оамалаш, дикагIа йола уйлаш йолаш волча Отелла цIенача дега чов хул. Цу хана хеталу дIахо карагIдарийн-хьогI артиста кхы а чоалхане йола сценаш иштта гайта, аьнна, хIана аьлча, сеЛла кIоарга, дог урзоттадаь гойт цо из сцена. Цхьабакъда, Тхапсаева еррига сценаш тамашийна дика гойт.

ЧIоагIа сакъердаме я Отеллас Дездемонагара ший йовлаках хьадеха сцена. Из сцена Тхапсаева шерьяй. Массанахьа дика тIаэцаш я из, дукха езаелар из моттиг Грозне рча зрителашта а.

20 шу да В. Тхапсаева Отелла роль ловзаю.

— Сона эггара дукхагIа еза роль я из, йоах Тхапсаева, цхьабакъда, хIара спектаклага эггара хьалха айса из роль ловзаеш санна кийчлу со, хIана аьлча боккъонца из роль дега чу ца йижийтача, кIоаргга Отелла образ гайта йиш яц.

Тхапсаев йоккха талант йолаш, говза артист ва, цхьабакъда, цахаддаш къахьег цо хIара роль кийчъеш. Цудухьа хул цо гойташ йола хIара образ моллагIча а саго кхетаеш.

Отелло-Тхапсаев из геттара цIена дог долаш, цIена уйлаш йолаш, адамех тешаш, зулам ла ца могаш саг ва. Отелло-Тхапсаев хоаставеш мара йист хилаш цу спектаклага хьежа саг. Отелла образ из Тхапсаева йоккха котало я.

Яго образ кIоаргга хьагойташ дика ловзайир из роль РСФСР заслуженни артиста, Къилбаседа-ХIирий АССР искусствай заслуженни деятела М. Цаликова. Безаме яр Дездемона роль ловзаеш хиннна РСФСР заслуженни артистка Е. Туменова.

Еррига спектакль режиссерски болх дика баь а дика оттаяь а я.

А. МЯКИЕВ.

Сурта тIа: Отелла роль ловзаю В. Тхапсаев, Дездемона роль ловзаю Е. Туменова. В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш

США ПОЛИТИКАНА ЮКЪЕ ХУВЦАМАШ ХИЛАР ЛОВ ДУНЕННА

Малхбоалени Малхбузени 15 мехкара баьхкача, Варшаве «гергача истола гонаьла вIашагIкхийттача» викалаша соцадир, вай хана машар лорабари чIоагIбари эггара хьалха кхо дош: герз Іодиллара, кхерамзлен, паччахьалкхенаш машаре яхара дешаш къоастадарах тийша хилар. Иштта баьча соцама дукьал хIама дувца дагIац. Из нийса хилар ди тIехьа дукхагIа бакъ хул, прогрессивни общественносте меттел, малхбузерча буржуазни гIозарий викалаша а мукIарло ду, прогресс машара хьалашка мара хила йиш ца хилара, цу гIулакха сихдаь герз хьаделга дIадаккха дезаш хилара, тIема кхерам дIабаккха безам хилара, социалистически капиталистически мехкаш машаре дахилга Іалацде дезаш хилара.

Цу хьакъехьа чIоагIа тешавеш къамаьл дир ужх деношка США сенате Огайо штата сенатора Стивен Янга. Сатем боабеш дукха герз хьадаь хилари «цIаккха а ца хиннача тайпара доккхача Іазапе адамаш отталергдолаш» бола кхерам цо тIатувсаш хилари белгал а даьккха. С. Янга аьлар: «Пайдана доаца сихдаь герз хьадара гIулакх дIадаккха деза...»

Вайна массанёна а дага доалла гIулакх чакхдаккхар духьа—герз Іодиллара, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий кхохкам мелбе, «шийла тIом» дIабаккха дагахьа воашта духьал барашца бувца юкъара мотт лаха беза вай.

Сенатора Янга къамаьл дир дунен общественносте чIоаггIа теркам тIа а бахийта, США кердача паччахьалкхен администраце программни къамаьлаш дечеи цо хьалхара практически гIулакхаш дIадолаьлчеи хана Джон Кеннеди президенталла вахарои советско-американски гIулакхаш дегIадоаладе йиш хиларах цо даьча дикача къамаьлашеи массанахьа а тешам болийт, Лондонерча цхьан газето яхачох, «шийлача тIема» къаьнарча курси дунен халкъашта юкъера кхохкамаи дIабоаккхаш дола керда гIулакхаш США политикана юкъе а дIадолалургхиларах.

Цхьабакъда, дукха ха ялалехь из тешам бов болабелар. Хетаргахь вIашагIкхийтта Штаташ сихдаь герз хьадара политика йита дага яц, яхаш яздаьд «Свадхината» яхача индийски газето. ХIаьта Французски прогрессивни газеташа новкъа хеташ дийцар, США ший арахьарча политика курс хувца гIертилга туш дац хIанз а, яхаш. Из бакъдеш санна йоах американски обозревателa Уолтер Липпмана, вIашагIкхийттача Штатий арахьарча политика лини хIанз а «Ачесонен Даллесен интеллектуальни аппарато» маяхкара я.

ТIа-тIа а дукхагIа массанахьа харцъю сихдаь герз хьадареи дунен халкъашта юкъера кхохкам лакхбареи политика. Масала, Антле кхыметтел лордий палате а къамаьлаш ду цу политикана духьал: 8 феврале ше къамаьл деш лорда Гендерсона аьлар, США паччахьалкхен департамента политика «Нийса йоацаш а кхетам боацаш а я, из тайпа политика «дIаэргхиларах а теш со».

Из жастта хургдий а из вIалла хургдий-деций а ха гIерташ поал хехка безац. Цхьабакъда, дика кхетадеш да цхьа хIама: Вашингтона хьалха хиннача арахьарча политика курсо хьабаьча «шийлача тIемо» кхы ла мегаргдоацаш адамаш кIаьддаь хилар. Герз Іодиллара, кхерамзлен, паччахьалкхенаш машаре яхара идеяш—йиззза йола аламий прогресс дегIайоалае шерра торонаш хьаеллаш йола а идеяш чакхъяха йиш хургйолаш США арахьарча политикана юкъе хувцамаш хилар еш дунеина.

«ЯЛХНЕ» ПАРИЖСКИ СОВЕЩАНИ

ИттлагIча феврале Париже хьайийлай Европа экономически сообществана (ЕЭС) юкъеболаца ялх мехка хьалхара конференци. Кенайоазоно яхачох, Малхбузерча Европе «экономически тIом» оттарца дувзаденна гулъяьй из конференци.

Массехк шу хьалха, вешта аьлча 1957 шера ЕЭС шоаш вIашагIтохача хана Франце, Малхбузерча Германе, Итале, Белге, Голланде, Люксембурга цу «сообщественна» хьалхашка оттадаь декхар дар: таможенни тарифаш еш-еш лохьяра наькъаца кховзткъе иттлагIа шераш долалуча хана цунна юкъеболаца ялх мехкю йоал а ца йоаккхаш товараш вIаши хувцилга, хIаьта иштта царна юкъе капиталаши болхлой низи «паргIатта» дIаюха лелилга Іалацдар. Цул совгIа «ялх мехка юкъарча рынка» декхара юкъе доагIа вIезига дегIаяьхкачеи колониальни районашта цхьана эксплуатаци яр а. Цхьабакъда, ЕЭС-а организаце Малхбузерча Европа кхыча капиталистически монополешта хIама техар, эггара хьалхарча аргIанна английски яраша а тохашЙаьхъенна переговораш яьчул пIехьагIа 1960 шу долалуш цар хьайир кхыъ-кхыа экономически блок — кортамукъарча торговле европейски ассоциаци (ЕАСТ). Цунна юкъе бода ворхI мохк: Англи, Швеци, Норвеги, Дани, Швейцари, Австри, Португали. ЕАСТ-о соцам бир 1970 шераш долалуш йоал а ца йоаккхаш вIаши торговли лелае а цаI йола экономически политика чакхъяккха а.

Ер шу долалуш ЕЭС-анеи ЕАСТанеи юкъера а, цIаьта иштта цу шиннех хIара ассоциацена чура а къовсам лакхбелар. Из дувцаш, Малхбузерча Германерча «Франкфуртер рундшау» яхача газето яздаьд, экономически группировкашта юкъера гIулакхаш дIахо а кхохкадаларо НАТО-на юкъерча гIулакхашта кхерам тIатосс, яхаш.

ХIаьта ховш ма дий, шинна а ассоциацеи дукхагIа дола межкаш цунна юкъедолхаш хилар.

ЕЭС-а мехкий парижски конференци вIашагIтехараша еча уйлах, из декхарийла я Малхбузерча Европе йолча капиталистически группировкашта юкъера вIаштдухьаленаш дIаэхара никъ къоастабе е уж кIаьдъе. Из де дерхIаш, парижски кенайоазоно беча хоамах, ЕЭС-а членаш долча межкашта политически интеграци яреи французски монополей викалаша керттера моттиг а лоацаш хургйолча «массазарча политически секретариата» новкъосталца уж вIашагIтохареи проект увттаю Франце. ЕЭС-ан ЕАСТ-ан юкъе таможенни союз вIашагIтоха яхаш йола Бонн кхыча новкъа латт. США монополей хьашташта тIехь Малхбузерча Европа шинна а экономически группировках шайда эца оттаяь американски план я юхьхера а: 1960 шера декабрь бетта американски инициативах вIашагIъеллар «экономически барт хилара а дегIадахкара а организаци», США, Канада, Малхбузерча Европа 18 мохк юкъе а бодаш Американски уйлашка диллача цу организаце Малхбузерча Европера шаккхе а экономически блок вIашагIа а тохаргьяр царна юкъе американски капиталага хьалхара моттиг а лоацийтаргьяр.

«Ялхненеи» «ворхIненеи» юкъера тIом дIабаккхара планаш тайп-тайпара увттаяь яле а, кхетамца йоацаш оттаяь я уж. Малхбузерча Европера шаккхе а экономически группировка боккъалдар аьлча дунен халкъий картелаш хилар лархIаш цар, царна юкъе къовсам ца хилча барт а баш, из законах боаIаш а ба. Царна юкъера вIаштдухьаленаш дIайоахаргйола молхаш лаха гIертилга пайда баргбоацаш хьега къа да.

ПОРТУГАЛИ ХЬАЙНАИ

Португалера хоамаш цу, цукха ха йоацаш «Санта Мария» яхача лайнер тIа хьалъайяь восстане байракх Салазара режима духьал къовсам лоаттаберашна хьаллаьцай, яхаш.

Португале дукхача городашка, царца мехка йоккхагIа диллача шоллагIа экономически центр йолча Опорто а, дукхха нах герз бе а делла фашистски диктатуранна духьал баьннаб. Опорто яхача городе Салазара режима духьал баьннарех хьакхийтар шиъ армейски батальон.

Португале колонешкара халкъаш кортамукъадалара болам шерлуш латт. Февраль бетта цхьалхарча деношка Ангола столице Луанде восстани хьайр. Эскаро новкъостал а деш полицена анголезски патриотий восстани тоIае мегадале а, цар къовсам сацийтабац. Цу къовсамо дукхха районаш чулаьцай, цул совгIа кIалха бахача нахаца цхьана цу къовсама юкъе дакъа лоацаш ба дукхха бола Салазара режима духьалара португалцаш а. Ангола мукъаяккхара болам хьаллоацаш а цунна новкъостал деш а да колониальни низ-Іоткъама кIалхара даьнна Африка деррига схалкъаш.

Индостан яхача ах-гIайре тIарча Гоа а Салазара кхыча колониальни моттигашка а баха нах шоаш Португале доала кIалхара бовлийтар дIадехаш ба.

Готваьча Салазарен Лиссабонерча чун кликон оттача хьалах кIалхара бовла моттиг лех. Салазара режима духьал барий болам дукхача наха хьаллоацаш бац ала гIерташ правительства кенайоазон тIа дувц Лиссабоне. Коловешка керда эскараш дохийташ, Салазара Малхбузерча паччахьалкхенашта дагадохийтар ше НАТО член хилар а цар новкъостал дарга дог доахаш ше хилар а.

Цхьабакъда, вехача диктатура леладеча гIулакхий ка яьлц. «Комба» яхача французски газето деча тешалах, оппозице викалаша дIадех Португале керда правительство вIашагIтохилга.

П. РЫСАКОВ.

СЕРДАЛО

4-гIа сагI. 16 февраль, 1961 шу.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Биъ никъ»** (2 сери цхьана).

Долалу: 10, 1.30, 5, 8.30.

ЗIамига зал № 1 — **«Доагаш доагIа хий».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.40, 6.30, 8.40, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Доагаш доагIа хий».**

Долалу: 9, 11, 1.10, 3, 5.10, 7, 9, 10.45.

ЗIамига зал № 3—**«Биъ никъ»** (2 сери цхьана).

Долалу: 9.30, 1, 4.30, 8.45.

«Родина» яхача кинотеатре.

«Биъ никъ» (2 сери цхьана).

Долалу: 8.45, 11.50, 3, 6.10, 9.15.

Гражданийн колхозий кулгалхойи теркамга

Рослесстройторга Грозненски торгови базе дохкаш 3К-37, 2К-34, 3Д-40, 3М-36, 2М-26 яха а иштта кхыча тайпара а стандартни цIенош да. Карарча ахчах а, къаьст-къаьстача наха цIенош де телача ссудай чотах а, хIаьта колхозашка—колхозий счета тIара база счета тIа ахча дIахьожадеш а эца йиш я уж цIенош.

Къаьсттача маьхах база дIахец цу цIеношта эша шифер, цемент, кирпишк, электричество юлла саьрг, алебастр, иштта кхыйола материалаш.

Адрес: город Грозный, Нурадилова Ханпаший улица № 51, телефон 2-16-55.

Дирекци.

Городе Грозне Максима Горьке улицах № 41 вахача гражданина **Решетников** Александр Борисовича суде деннад гор. Грозне Бутырина улицах № 6 яхаш йола гражданка **Решетникова** Вера Михайловна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне Ленински района халкъа судо.

РЕДАКЦI АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехкокхамо секретаре — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03028 Заказ № 1098.